

DABINA

Serie nouă, anul 8, nr. 97, mai 2022
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

Foto: Florentin SÎRBU

- 5 *Aniversaria*
La mulți ani, Constanța! - *Corina POPESCU*
- 7 *Obiceiuri de pe la noi*
Straiele Florarului - *Adrian NICOLA*
- 10 *Dobrogea, oameni și locuri de poveste*
Cioburi din oglinzile memoriei (II) - *Ovidiu DUNĂREANU*
- 13 *Identitate culturală la români*
Retorica vestimentară: cămașa cu altiță - *Silvia GROSSU*
- 16 *Opinii*
Educația prin metode alternative: Teatrul - *Prof. Nicoleta PARIS*
- 18 *Info* - *Ana-Maria ȘTEFAN*
Meridianele folclorului
Concursul Național de Pian „Piano Art” ediția a VI-a
Proiectul cultural „Arderi experimentale / arderi arhaice”
Concursul național de pictură „Lucian Grigorescu” - Ediția I
- 20
- 22 *Profesorii noștri*
Muzica este graiul sufletului! - *Ana-Maria ȘTEFAN*
- 25 *Reconstituiri*
Actualitatea lui Teodor T. Burada (III) - *Anastasia DUMITRU*
- 29 *Spiritualitate*
Un act de mărturisire a credinței la maturitate - *Manuela LUNGU-MOLDOVEANU*
- 30 *Documentar*
Nicolae Iorga: Războiul nostru în note zilnice. Vol.2 - *Gelu CULICEA*
- 32 *Românii sunt pretutindeni*
De la alfa la omega: Pe altarul tuturor bisericilor din Grecia, literele A - Ω - *Margareta Donos*
- 34 *Conviețuiri*
Bazarul dispărut din Tulcea revine într-un proiect de revitalizare urbană - *Raluca PETRE*
- 36 *Evocări*
Un lup de mare adevărat, Comandorul Constantin Bibi Costăchescu - *Alexandru CONSTANTINESCU*
- 38 *Recenzie*
Omul dintre două lumi - *Marina CUȘA*

Datina, fondată în 1991, serie nouă, Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

Director general: Ștefania-Laura ABIBULA-STROE

Redactor șef: conf. univ. dr. Aurelia LĂPUȘAN
Redactori: Ana Maria ȘTEFAN, Iulia PANĂ, Raluca PETRE,
Ovidiu DUNĂREANU, Adrian NICOLA, Margareta DONOS, Manuela LUNGU-MOLDOVEANU, Corina POPESCU

Director economic: Alina ONEL

Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Corector: Daniela Andra COJOCEA

Ilustrația este asigurată de cursanții cercului de fotografie
al Centrului Cultural „Teodor T. Burada”, profesor Iulia PANĂ

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, B-dul. Alex. Lăpușeanu nr. 163, fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Strada Dumbrava Roșie nr.15, Tel: 0241 619 293
E-mail: scoaladearte.constanta@yahoo.com

Editorial
Orașul meu
Aurelia LĂPUȘAN

Foto: Chirobocea Nicu

În luna mai, Orașul meu este în sărbătoare. Când îi aducem flori, felicitări, fanioane, spectacole în aer liber, evenimente mari și mici, și la câte se vor mai fi gândit autoritățile, dar și comunitățile culturale să organizeze liber pentru conștanțeni. Aniversarea este doar a noastră, a celor care trăim aici, turiștii ocazionali încă nu și-au luat bilet la mare.

Mi-a plăcut mereu să spun Orașul meu. Să-mi arăt astfel identitatea, apartenența. Să mi-l confisc. În fond, aici m-am născut, aici mi-au fost ai mei toți și au rămas apoi în pământul Constanței când au părăsit lumea asta, aici m-am școlit și apoi am școlit pe alții, aici am plâns și am râs, am iubit și am fost iubită, am pierdut și am câștigat, aici sunt cei mai mulți prieteni ai mei cu care organizăm uneori mici escapade botezate orgolios "congrese".

Mi s-a părut mereu, în lunga mea existență, că Orașul meu este o ființă, cu milioane de mâini, picioare, ochi, dar o ființă frumoasă, plină de viață, parfumată, înveșmântată în nuanțe de turcoaz. Și de ce nu, ar putea să semene cu oricare dintre

prietenile mele, pentru că eu vreau să am unde îmi pune amintirile dragi la păstrare, unde să mă regăsesc când îmi pierd drumul, unde să găsesc adăpost de noapte la nevoie.

Simt că Orașul meu este viața însăși oglindită în oamenii săi, în creația lor, în bucuriile și speranțele tuturor, în poveștile de ieri și de astăzi pe care le păstrează pentru a fi lăsate celor ce vin după noi.

Orașul meu împărtășește setea de viață a celor mulți, faptele lor mărunte, urmele timpului și vibrațiile sufletului fiecăruia. Este oglinda noastră și cum arată el, în întregul lui, ne arătam pe noi înșine, cu atenție de sine sau distrați, solidari sau simpli cârcotași.

Da, Orașul este al meu, este al tău, este al nostru. Orașul este un blazon de familie. Poartă cu el fascinația antichității de care s-ar mândri oricare muritor din oricare colț de lume, poartă cu el acea splendidă toleranță multiethnică pentru care ne invidiază vestitele metropole ale continentului, poartă atâtea tradiții și însemne ale timpului scurs pe umerii lui...

Ne poartă pe toți în brațe, deși mulți dintre noi îl privim pieziș, îl ponegrim, îl defăimăm. Orașul Meu nu este vinovat de toate cele ce i se întâmplă și ni se întâmplă. De cum arată el astăzi și cum ar trebui să fie în dorințele locuitorilor săi.

Cred că cea mai mare suferință a Orașului meu este că nu se mai simte iubit. Ba chiar, din multe părți se simte trădat, igorat, disprețuit. Când va reveni la inima noastră atunci Orașul meu va înflori. Va deveni acela pe care ni-l dorim toți.

Vă propun o primă lecție de iubire pentru Orașul meu. Care nu poate începe decât din zona istorică a orașului, cu piața Ovidiu, pe unde au defilat prima dată trupele române când au intrat victorioase la 1878 în Constanța, unde s-a așezat sulmonezul Ovidius să-și doarmă somnul lin, cioplit în bronz de Ettore Ferrari. Nu departe de Luceafărul Poeziei noastre, Mihai Eminescu, nemurit asemenea în piatră și bronz de mâna marelui nostru sculptor Oscar Han.

Iar dacă pașii te poartă mai departe, spre centrul orașului, ai atâtea alte locuri de unică încântare și frumusețe. Oprește-te, rogu-te, în parcul arheologic, amenajat în 1959, unde vei vedea urmele zidului de incintă a cetății Tomis, din secolele IV-VI și te poți plimba printre chiupurile antice, frize, coloane și capiteluri. Nu neglija parcul de la gară unde se află o splendidă lucrare de artă monumentală, prinsă în cataloagele Europei: Fântâna cinetică sau Orga de ape a marelui sculptor român Constantin Lucaciu.

Dar cum ai putea trece prin Constanța fără să-i vizitezi muzeele, începând cu cel de istorie națională și arheologie, din piața Ovidiu, care adăpostește colecții arheologice de mare valoare istorică și artistică? Nu trebuie uitat nici Muzeul de artă populară, nici cel al Marinei, ca să nu mai vorbim despre Muzeul de artă cu noua sa galerie

expozițională de mare farmec și interes.

Mergi apoi să te reculegi în Biserica Sfântul Mare Mucenic Mina, cel mai mare lăcaș de cult din lemn din țară, având dimensiunile aproape duble față de așezămintele bisericesti similare din zona Maramureșului. O biserică făcută după schițele arhitectului popular Nicolae Goga și construită de meșterii lemnari din leud –Sighetul Marmației, conduși de Gavrilă Hotico. A fost sfințită la 1 iulie 1994.

Poposește la Delfinariul din apropiere să admiri delfinii în captivitate, dresați, dansând în ritmul muzicii. Singura instituție de acest gen din țară, construită în 1972, unică în acea vreme în tot sud-estul Europei. Sau vizitează expoziția de păsări cântătoare și decorative, ori Planetariul cu corola de lumini a constelațiilor, Observatorul astronomic și stația solară din același perimetru.

Dacă nu vei ajunge de data aceasta la Tulcea sau la Sfântu Gheorghe încearcă să admiri Microdelta de pe malul lacului Tăbăcărie, care ființează din anul 1983 și este o mică reconstituire a fabulosului univers al Gurilor Dunării.

Lăcașuri de cult precum Catedrala Sfinții Petru și Pavel, monument istoric, construită în 1893 după planurile marelui arhitect Ioan Mincu, și cu mobilierul comandat la casele pariziene Andre Dore, Biserica greacă Metamorfosis, prima casă creștină ortodoxă din Constanța, construită în 1860, basilica romano - catolică Sfântul Anton, biserica armeană, marea moscheie "Carol", ridicată în 1910...

Multe ar mai putea fi văzute în acest oraș al mării și al istoriei, cu o cultură fascinantă, cu un pitoresc inegalabil, cu tradiții și o debordantă tinerețe. Ca să nu mai vorbim de farmecul inegalabil al mării în eternitatea ei...

Iată doar câteva motive pentru a ne iubi Orașul. Și a-l cinsti cum se cuvine.

Foto: Bogdan Dumitrana

La 21 mai, creștin-ortodocșii îi prăznuiesc pe Sfinții Împărați Constantin și Elena. Constanța este cinstită împreună cu această mare sărbătoare a creștinătății. Numele orașului este legat de numele lui Constantin cel Mare, devenit Împăratul Constantin I (306-337), întemeietorul Constantinopolului, cel care a promulgat, în anul 313, Edictul de la Milano, decret prin care creștinismul devenea religie oficială în stat și prin care înceta prigonirea creștinilor. La Niceea, în anul 325, a organizat un Mare Sinod, primul conciliu ecumenic al Bisericii creștine, la care au participat credincioși din toată lumea și unde au fost stabilite dogmele creștine. Împreună cu mama sa, Împărăteasa Elena, a primit sfântul botez și au devenit amândoi creștini.

Dorința lui a fost să găsească crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul Iisus Hristos. Pentru aceasta, mama sa, Împărăteasa Elena, a plecat spre Cetatea Sfântă a Ierusalimului. A găsit cu greu cele trei cruci neștiind cu certitudine pe care dintre ele a fost răstignit Mântuitorul. A căzut în genunchi și a început să se roage cerând călăuzire divină pentru aflarea Crucii lui Iisus. În timpul acesta, în apropiere, trecea un cortegiu funerar. Împărăteasa a atins corpul celui decedat cu fiecare dintre cele trei cruci găsite și a aflat Crucea pe care a fost răstignit Domnul nostru Iisus Hristos în momentul în care cel decedat a înviat. Cuviosul Macarie, Patriarhul Constantinopolului, a urcat această Sfântă Cruce pe cea mai înaltă

colină arătând-o poporului ce se adunase și a strigat: „Doamne, miluiește!”. De atunci, se prăznuiește sărbătoarea Înălțarea Sfintei Cruci.

Sfinții Împărați Constantin și Elena sunt considerați patroni ai Țării Românești. În vechime, chipurile lor „erau cusute cu fir de aur pe drapele albe domnești precum și pe drapelele oștirii”.¹ Această sărbătoare era cu mare fast cinstită pe vremea domnitorului Constantin Brâncoveanu.

Pentru Dobrogea, „copilul cel regăsit al țării românești”, cum o numește Ioan Adam, Constanța are o însemnătate aparte: „E primul nostru port maritim, oraș industrial și stațiune balneară – climaterică marină”.²

Etnologul francez A. Montandon scria că orașul „a devenit stațiune la modă, marea este frumoasă, în contrast cu numele ei, iar plajele au un nisip cochilier foarte fin, falezele sunt acoperite cu grădini și vii”.³

Pentru mine, Constanța este mama mea adoptivă care m-a cucerit cu orizontul său neîngrădit și libertatea imensă. Când am părăsit Vulcanul meu drag de Hunedoara, aveam 13 ani și lăsam în urmă o cetate fortificată de munți,

1. Lelia Zamani, Bucureștii în sărbătoare, Ed. Vremea, 2016, p. 125

2. Ioan Adam, Constanța pitorească cu împrejurimile ei. Călăuză descriptive cu ilustrații, Ed. Institutului de Arte Grafice “Minerva”, p. 4.

3. Constantin Cioroiu, Marian Moise, Litoralul românesc la 1900, Ed. Europolis, 2001, p. 225.

munții Parâng, cei care îmi erau și devotați străjeri. Ajungeam la malul Mării Negre unde, așa cum spune și Leon de Rosny, nu există frontiere să te îngrădească. Copilăria mea a fost binecuvântată astfel de imensitatea priveliștii oferite de mare.

Și, treptat, m-am regăsit în trăirile lui Iosif Vulcan: „cu cât o privim mai mult cu atâta ne atrage mai tare, cu atâta ne cucerește mai adânc. Impresiunea ce simțim văzând întâia oară marea, e zguduitoare. Panorama ei ne oferă atâtea minunății, de care nici n-am visat”.⁴

În „Pânza de păianjen”, Cella Serghi face o descriere excepțională a atmosferei de la malul Mării Negre din vremea copilăriei sale:

„M-am născut la Constanța, într-o casă de pe str. Mării și prezența mării a avut o influență deosebit de puternică asupra copilăriei mele”.⁵

4. Ibidem, p. 231

5. Cella Serghi, Pânza de păianjen, Ed. Litera, 2009, p. 6

„Marea este o prezență vie și o prezență de vis. Mișcarea ei neconținută, valurile care se izbeau cu disperare de stânci și toate acele schimbări de culoare, de la verdele jadului la albastrul de cobalt, nisipul aur încins, (...) cazinoul și în centru statuia lui Ovidiu, iar la câțiva pași, pe strada Traian, dugheana bunicului, ticsită de ulcele de lut ars, opaițe, amfore, sticlute irizate, figurine ciobite, descoperite în săpăturile străvechiului Tomis (...), totul era făcut să încânte, să neliniștească, să tulbure, să șlefuiască sufletul unui copil”.⁶

La mulți ani, Constanța!

La mulți ani, Constanțeni!

***La mulți ani tuturor celor care poartă numele
Sfinților Împărați Constantin și Elena!***

6. Ibidem, p. 502

Foto: Iulia PANĂ

Bun găsit dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Panseluțe, crăițe, cârciumărese, margarete, petunii, liliac, lalele, iasomie, câte și mai câte flori, ne anunță că luna lui Florar a coborât raiul pe pământ, de la țarm de mare și val de Dunăre, până în vârful muntelui, în sat și cătun sau în văioaga unde nu sălășluiește picior de român. Parcă s-a pogorât lin, cuminte, asupra noastră o ie cât țara, din care florile au prins viață, au căpătat parfum și sclipire de rouă pentru a ne îmbăta simțurile cu plăcerea visului unui Florar potolit și domol, precum sufletul românului. Nu cred că spun doar eu asta, chiar sfatul țării

și-a lăsat treburile aruncându-și privirea spre minunile lui Florar, cerând ca floarea ce ne reprezintă în lume să fie bujorul românesc, acela care acum face ca dealurile Cheilor Dobrogei, ale Babadagului, Măcinului sau Adamclisiului să se umple de petalele lor roșii și mirosul ce nu mai poate fi întâlnit la altă floare.

Din străbuni tot românul știe că în luna lui Florar nu doar câmpurile, colinele și satele înfloresc, la fel ca florile, ca arborii, ca fânețele se deschid și oamenii ce-și duc viața în satele noastre, lepădându-și „învelișul” gros de iarnă pentru a deveni ușori și apropiați de natura prietenoasă a lunii de vis în care am intrat. Veți spune că e cam târziu să lepezi de pe tine șuba, dulama, ipingeaua și cușma de miel, dar din moși-strămoși se pomenește că până la Arminden, adică în ziua de început a lui Florar, vremea e înșelătoare, așa că „dacă fereală de prier nu-ți faci, ai să zaci”.

Venea pe la noi după sărbătorile cele mari unchiul mamei, Dumitru. Venea să-și vadă sora, pe bunica mea, și se așeza pe un scaun la capul patului. În casă, pereții odăii de șezut ziua erau calzi încă de la focul din sobă ce arsesese neconținut iarna întreagă, iar lui i se prelingeau firicele de nădușeală de sub căciulă. Mama îl dojenea, că de ce nu își dă jos căciula de miel de pe cap, dar sora lui, bunica mea, îi lua apărarea. „Lasă-l în pace! îi zicea ea. El e bărbat, cruce întreagă, iar bărbatul nu e musai să-și dea jos căciula sau pălăria decât la biserică, în fața lui Dumnezeu.” „Dă-ți jos căciula că mori de cald, unchiule”, mai încerca mama. „Ba! îi răspundea el. Până după 1 mai nu se lasă căciula.”

Căciula, pălăria, ca și hainele ce le purtau țăranul și femeia lui aveau și ele chichirezul lor, își aveau rostul și rânduiala lor, căci nu ieșea fiecare în lume, între oameni, cum îl tăia capul. Și capul era întâiul care dădea statură și importanță omului. Căciula!... Cine nu avea căciulă ori umbla cu una jerpelită și la vite și pe ulițele satului, era un știut de calic și nu-și prea găsea rostul printre oamenii de rând ai satului. Îl vedeai la târg, la biserică, la primărie sau la birt, mereu cu căciula

în mână, să nu vadă cei din jur cât e de roasă pe la margini și cu pete de blană lipsă, jumulită, ca de câine hăituit. La fel și cu pălăria. Cunoșteai omul gospodar, care își ține sus fruntea drept cinstire a neamului din care vine, după cum avea sau nu pălărie, după cum o purta, pe ceafă, pe frunte sau pe-o parte, precum și după câți în sat mai aveau pălărie ca a lui. Fiindcă tot l-am pomenit pe Dumitru, unchiul mamei... Țin minte ca acum felul în care nevasta lui, Anica, îi ținea pălăria atunci când el era în biserică, la vreo nuntă sau înmormântare, unde trebuia să o scoată. Femeia o primea cu grijă de la el, să nu-i atingă decât cercul din dos, o pune pe pumn și o acoperea cu o basma, să nu se pună praful sau să o plouă. Zicea ea că obiectul acela de purtat pe cap este pentru bărbat precum coroana pentru regi, de acolo îți vine respectul. „Doi saci de grâu a vândut ca s-o ia” spunea femeia cu mândrie și fără pic de supărare.

Bărbatul care nu avea pălărie ca toți ceilalți, de postav sau de fetru, trebuia să pună pe cap pălăria de paie și în zilele de sărbătoare. Erau

mulți oameni care știau să îndeplinească pălăriile din paie de grâu, de orz sau de orez, acolo unde bălțile din revărsat de râu dădeau voie orezului să se așeze în nămol. Dar ei îndeplineau pălăriile după ce se treierau cerealele, așa că dacă nu aveai grija ei, anul următor trebuia să o porți, cam jumătate de vară, ruptă sau roasă de șoareci.

Cum spuneam, în luna lui Florar omul satului se schimba, se primenea, iar straiile lui, închise la culoare iarna, deveneau aproape numai albe. Dulama, șuba sau ipingeaua se periau și erau așezate cu grijă în cui, după ușa odăii de la drum denumită și „odaia bună”, unde se intra destul de rar. Tot acolo, pe ladă, își găseau locul și celelalte haine groase, de dimie sau aba, căciula, brâul cel gros, de lână, care a ținut departe frigul iernii de spatele omului, cojoacele și pieptarele de blană zămislite cu migaie de cojocari, laibărele și ilcele împletite din lână, broboada cea mare sau bocceaua, care ținea adesea nu doar de acoperământ pentru cap, ținea cald și spatelui femeii, vâlnicele groase, tot de lână, fotele, pestelcile și câte altele. Se mai păstrau afară câte o flanelă ori câte un țol mai vechi și ponosit, fiindcă diminețile în care plecau la muncă odată cu cântatul cocoșilor erau cel mai adesea răcoroase, iar Florarul își aducea cu sine și suita ploilor de primăvară, atât de bune pentru plante, îndeosebi porumbului. Dacă nici ploaie, nici răcoare nu era, prindea bine când țolul era așternut pe fundul carului, acolo unde ședeau femeile și copiii, ori atunci când se așternea pe el prosopul cu mâncarea de prânz, tăind drumul furnicilor, greierilor și altor gănganii spre prânzul gospodarilor.

Ca să nu te rădă satul, era musai să poți îmbrăca măcar două rânduri de țoale: pe cele de muncă și pe cele de uliță. Cei mai avuți și grijulii la felul cum arată aveau și hainele de sărbătoare, cu care mergeau la horă, la biserică, la nuntă sau la alte sărbători ale satului. Nu se cădea să te arăți în fața celorlalți ca un adunat de pe drumuri, așa că lungile și albele cămăși de cânepă, încinse de acum cu bete înflorate, peste care femeile presărau mulțime de flori, șerpișori, viță de vie sau frunze de stejar, făcute din ac și arnici în lungile seri de iarnă, după obiceiul locului, brodate cu șabace din borangic pe piept, mai cu seamă pentru bărbați, erau haina cea de toate zilele a românului, mai cu seamă a celor de la câmpie, de acum și până după Sfânta Maria Mare.

Ele, femeile, își puneau de la brâu în jos, șorturi, vâlnice ușoare, de pânză, își înveleau picioarele cu zăvelci numai floare și culoare. Capul și-l acopereau batic, negru, pentru cele vădane și

înflorat pentru cele tinere, fiindcă de când o fată trecea în rândul femeilor și până ce aceasta pleca din sat spre locul „cu verdeață și odihnă”, femeia nu avea voie a-și arăta părul, sânii și picioarele altcuiva decât bărbatului ei. Doar la zile de horă ori sărbătoare femeile scoteau din lăzile de zestre maramele de borangic lungi adesea până dincolo de brâu, fala oricărei femei și semn de măreție și avuție.

Ele își spălau părul cu săpun făcut în casă din osânza porcului de anul ce-a trecut, cu apă de ploaie în care lăsau cu mult timp înainte să se scalde o mână de frunze uscate de nuc, să prindă părul miros și strălucire. Ei, băbații, își scoteau de prin firide ori din lada cu care au făcut armata, briciul de bărbierit, averea părții bărbătești din familie, moștenită din tată în fiu, îl dădeau îndelung pe cureaua ținută cel mai adesea numai pentru asta și atârnavu oglinjoara de stâlpul prispei, să se vadă de departe, din vecini și din uliță, cum își dau ei jos părul de pe față cu ștergarul agățat pe umăr și spuma multă de săpun, să moară de ciudă cei care nu au brici ca al lor.

Îți era mai mare dragul să-i vezi la uliță duminica sau în zilele de sărbătoare! Arătau precum niște lebede albe, mândre de inul, cânepa, bumbacul, borangicul ce le ținea loc de pene și nu-ți venea a crede că aceia sunt oamenii

trențăroși și murdari ce roboteau, arși de soare și bătuți de vânt, să scoată din pământ pâinea cea de toate zilele. Albe, văruiate le erau casele și gardurile și trunchiurile copacilor, albe le erau straiile și florile de corcoduș sau cireș ce ningeau pe curțile și casele lor, iar mulțimea de culoare le-o pune în viață Florarul, cu alaiul său de flori și de verdeață ce venea să le întregească pacea seculară.

Privesc înapoi, către ei, cu mândria și bucuria celui născut într-un sat de câmpie, iar adesea lăcrimez privindu-le straiile caraghioase ce îi îmbracă azi, de împrumut, pe care poartă scrise cuvinte străine de ei, cărora nu le vor găsi rostul și pe care nu le vor înțelege niciodată. Trec, uneori fără vreun scop anume, prin muzeele întâlnite în cale, cu nădejdea că mai găsesc acolo măcar un țaran, fie el și preschimbat în aceia care ne învață ce era odată prin satele noastre, doar să am cui da binețe și cu cine să mai schimb o vorbă-două despre starea grâului și porumbului, să am pe cine întreba cum se mai vând porcii prin părțile lor și cum o mai duc oamenii satelor în drumul lor spre eternitate. Uneori îi găsesc, alteori plec spre casă dezamăgit și cu sufletul chircit că, iată, ce a fost, aproape că nu mai este.

*Cu smerenie, al dumneavoastră
Adrian.*

Modelul dobrogean – un model al îngăduinței aproapei și al respectului față de diversitate.

*

Arhitectura satelor dobrogene de azi nu este cu mult deosebită față de cea care s-ar putea numi tradițională. Până ce aceasta nu dispare, prin modernizare, încă s-ar mai putea face un inventar general al patrimoniului monumental tradițional –, care ne va asigura un loc privilegiat în Europa, prin originalitatea și bogăția culturii noastre.

*

Partea de sud-vest a Dobrogei, de la Dunăre, are un farmec, o neîmblânzire care te iau în puterea lor de cum îi calci hotarul. Colțul acesta de lume dintre apă, dealuri și cer dă frâu liber reveriei, cugetului și inimii, dezvoltându-ți profunzimea și măreția existenței omenești. Colțul acesta de lume este, deopotrivă, o impresionantă sinteză omenească și o sinteză de armonii, o contopire de geologii copleșitoare. Amplitudinea și transparența luminii care-l ocrotește deschid calea spre miracol și veșnicie.

Toată viața mea am tânjit după frumuseți rafinate, convingătoare, capabile să te ridice

pe culmile sublimului. Una le-a întrecut pe toate. Aceasta este imaginea vastă a Ostrovului și vecinătăților sale. Dealurile și platourile acoperite de vii, de livezi și plantații de salcâm, peste care șiroiește un soare mărinimos; fluviul impozant cu infinitul lui de brațe labirintice, de insule mari și mici, de lunci, bălți și păduri năvalnice; valea în terase care se surpă domol spre fluviu; câmpia de dincolo de ape ca o himeră trandafirică și îndepărtată; zărilor largi, fără sfârșit, auroase, văzute de pe vârful dealurilor de la Japșă, Parapet sau Arab-Tabia, alcătuiesc o priveliște desăvârșită. În fața unui asemenea tablou simți că nu-ți mai ajunge aerul, că nu te mai sature să-l cuprinzi, să-i pătrunzi taina și imensitatea, înțeleșurile și farmecul inegalabil. Învins, mă întorc la Ostrov, pe malul Dunării, să-mi iau puterea pentru izbânda viitoare. Biruitor, tot aici revin să mă bucur în liniște. Locul pentru mine are o vibrație, o chemare, o ademenire, pe care nu le simt, atât de intense și de protectoare, în nici o altă parte. Încă din copilărie și tinerețe, de aici am învățat lecția rară și încântătoare a acestei frumuseți. Și tot de atunci am deprins să năzuiesc spre puritate, sinceritate și înalt. Pe toate le port în mine și acum ca pe niște focuri vii. Aici am început să născocesc istorisiri și să le aștern pe hârtie, plâsmuiri în care să dezvolt misterul din oameni și viața lor, din peisajele neasemuite aparținând acestui loc retras, de la capăt de țară.

*

Totodată, Dobrogea mi se mai relevă la Ostrov ca un meleag uimitor în care oamenii parcurg traiectoriile arhaice ale câte unui rit ce le facilitează inițierea în tainele existenței și ale nonexistenței. Mitul și legenda asigură acestor oameni accesul la eternitate și democratizează, prin mijlocirea fantasticului, misterului și fabulosului, înaintea credinței chiar, societatea rurală

*Peisaj dobrogean, loc. Dumbrăveni
Foto: Pr. Andrei*

de aici. Acesta este și motivul pentru care mitul și legenda – adevărate științe auxiliare ale istoriei – rezistă tuturor intemperierilor.

Mitul, legenda, istoria, magicul, fantasticul, fabulosul, dar și realul se înverșunează să conviețuiască în acest spațiu. Spațiu care pentru mine este ca o obsesie de care încerc să mă eliberez, descriind și povestind, detaliind. Nimic mai greu decât toate acestea la un loc și care să nu obosească, să aducă mereu altceva proaspăt și relevant, dacă miza n-ar fi foarte mare – captarea în imagini a tainei, a sufletului, a oamenilor și întâmplărilor încă neștiute ale ținutului acestuia, ținut ce pentru mine este unul inițiat, impregnat de trăire. Cele trei planuri, real-magic-fabulos, prin care el este configurat de mine, sunt menținute într-o unitate indispensabilă. Astfel, ușile prin care se trece pe neobservate de pe un țărm pe celălalt sunt permanent deschise.

*

Un simțământ impresionant. Puțin mai în aval de Silistra, Dunărea își arată măreția în toată splendoarea și nestăvilirea ei, ramificându-se în trei direcții: Brațul Ostrov, spre pragurile înalte, de pământ galben ale Dobrogei, Brațul Borcea, spre vastitatea Călărașului și Câmpiei Bărăganului, iar la mijloc rămâne Dunărea Mare, care o taie pe de-a dreptul, în forță, spre Soare-Răsare. Locul te tulbură și te încântă în același timp, că nu te mai saturezi să te minunezi. De la nivelul ambarcațiunii cu care-l străbați, nu-ți vine a crede ce ți s-arată: un noian mișcător de apă, ca o întinsură de lumină neverosimilă și fără hotar. Aparent molcom la suprafață, e frământat în adâncuri de anafoare strașnice, năbădăioase. În clipele acelea de neuitat, tu, călătorule, mișcat peste măsură, stăvilind cu greu un pui de neliniște în suflet, ai sentimentul grozav că ești o făptură minusculă pe o coajă de scândură, pierdută în largul unei mări nemaipomenite.

*

Pornirea de a căuta, într-o zi, după 45-50 de ani, livada de migdali care cobora din Japșa până la malul fluviului și a Cișmelei de Piatră din marginea ei de sus și de a nu le mai găsi acolo unde le știam, era de fapt un umblet zadarnic după himera țărmului copilăriei mele îndepărtate și de nemaiațins vreodată. Oamenii încă mai deapănă amintiri și

povești cu fata cu picioare de căprioară, care ieșea din prăpastia de sub maluri și venea prin livadă, primăvara timpuriu când înfloreau migdalii, până la Cișmeaua Fermecată, cum credeam toți, să-și potolească setea.

*

Priveliște ireală: Vara, la răsăritul soarelui, fluviul ne lua ochii, părea o vatră imensă din care curgea o lavă de aur. Iar noi, la gura Privalului ce venea din Ghiolul Bugeac, o mulțime de bărbați, femei, tineri și copii, vârați în apă până la brâu, unul lângă altul, cu undițele în mâini și traistele pe după gât, nu mai dovedeam să prindem ciortanii buzați, lăsându-ne împresurați de acea vâlvoare ca de o vrajă cerească.

*

Povestea (ficțiune în ultimă instanță, ca să se înțeleagă bine!) propune o lume a libertății depline. În ea, logica realității obiective este înlocuită cu o logică a realității imaginare. Să scrii cu spontaneitate, cu impetuoșitate, cu revărsare de bucurie, suplețe și mobilitate cronică unui mit, de exemplu: Dobrogea! Fiindcă, după mine, ea este asemenea unei țări nedescoperite în totalitate în ceea ce privește spiritualitatea sa milenară. „Insula” aceasta oferă cititorului numeroase elemente magice, uimitoare, captivante, care, așa cum se știe, coexistă în, și provoacă efectiv, realitatea ei de toate zilele. Doresc să scriu eu această cronică, o poveste completă, atașată tradiției, dar și modernității în același timp, unind cele două planuri, unul obiectiv și altul imaginar. Să fac închipuirea credibilă și concretul fantastic.

*Peisaj dobrogean
Foto: Pr. Andrei*

*

Dintotdeauna m-au impresionat și atras miturile, indiferent de sorgintea lor. Iar Dobrogea nu a dus și nu duce lipsă de ele. În ce am scris, nu le-am evitat. În ambianța lor am cutreierat prin universul mental al lumii arhaice, dar și prin cel al lumii moderne și am cunoscut o sumedenie de evenimente primordiale, care au avut loc în vechime sau se petrec astăzi, aici, sub ochii noștri. M-a captivat ce au spus despre ele Mircea Eliade și Lucian Blaga.

Mircea Eliade: „Miturile descriu diverse și uneori dramatice năvăliri (iruperi, invazii, pustiiri) ale sacrului sau ale supranaturalului în Lume. Mulți teoreticieni ai mitului au subliniat caracterul sacru al mitului, deosebindu-l fundamental de parabole, alegorii, legende. Mitul ar fi potrivit acestei concepții, o idee suverană, puternic înrâuritoare în societate, pe când celelalte narațiuni sînt derivate și țin de exercițiul curent al imaginației”.

Lucian Blaga: „Miturile sunt visurile colective ale popoarelor. În mituri nu trebuie căutate semnificații logice, precise, nimeni nu a putut arăta ce e miezul secret al unui mit”.

Dar și ce a afirmat Mircea Eliade despre realizările folclorice: „Fiecare produs folcloric – legendă, vrajă, proverb etc. – poartă în sine universul mental care i-a dat naștere, întocmai cum un ciob de oglindă păstrează aceeași lume ca și întregul din care a fost desprins”. Și Lucian Blaga despre alegorii: „Alegoriile fac impresia unor ființe care umblă cu intestinele afară”.

Ce ziceți? Strașnice, subtile și experte constatări!

*

Până la urmă, ce este povestea? Doar o succesiune de reverii, o inventare inepuizabilă de noi situații și întâmplări. Să optezi fără complexe, permanent, pentru ceea ce ți se pare misterios, tentant, tulburător; să descoperi o lume mai puțin explorată literar, interesantă prin ritualuri și eresuri, prin atmosferă, prin tipurile umane.

*

Din punctul meu de vedere, Ostrovul este satul cel mai luminos și mai pașnic din lume; câteodată, însă, locuitorii lui sunt copleșiți de izbucnirile unor amintiri și rânduiești ancestrale, pe care n-au cum să le dea uitării și să nu se mai țină de ele. În zilele marilor și micilor praznice, ei pun mese îmbelșugate, la care se adună cu toții. La aceste petreceri, fiecare dintre ei are obligația să închine paharul în cinstea celorlalți și să spună câte ceva – o istorisire, o pățanie, o snoavă, o veste, o vorbă, acolo, de duh, trăită sau auzită, ori inventată atunci pe loc, spre încântarea, hazul și uluirea tuturor, dar și spre fala sa.

*

Literatura mea are în centrul ei comunitatea rurală de pe malul Dunării. Această colectivitate, pe cât de solid este ea românească, n-o putem separa de specificul lumii balcanice, de o geografie specială și definitorie. Personajele mele, sătenii din această zonă, au un elan cosmic, au o trăire greu de zdruncinat, un prea-plin sufletesc, așa cum rar poți întâlni prin alte părți. Satul povestirilor mele rămâne unul care vine din adâncuri de timp, este o contopire de credință și de coeziune omenească, plin de viață, farmec și distincție. Odată, pătrunzând între hotarele lui, fără să ai habar, te molipsești de darul relatatului de povești și te lași, încetul cu încetul, pradă ispitelor veșniciei.

Foto: Asan Artur

Retorica vestimentară: cămașa cu altiță

Silvia GROSSU

Cu prilejul Zilei Constanței, la Muzeul de Artă Populară din Constanța, în ziua de 21 mai a avut loc manifestarea culturală „Cămașa românească – tradiție în contemporaneitate”, organizată de Asociația „Cusături dobrogene” Constanța în colaborare cu instituția gazdă.

Printre invitați s-a aflat și conf.univ.dr. Varvara Buzilă, secretar științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, membră a Comisiei naționale pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial al Republicii Moldova, autoarea a 65 de lucrări științifice care tratează o problemă diversă din domeniul: identității culturale, semnelor și simbolurilor naționale, portului popular, covoarelor tradiționale, obiceiurilor, etichetei populare, ospitalității, habitatului tradițional, patrimoniului cultural.

Datorită perseverenței manifestate de dr. Varvara Buzilă în realizarea priorităților culturale, Republica Moldova și împreună cu ea și România are azi înscrise în Lista reprezentativă UNESCO a patrimoniului cultural imaterial al umanității „Colindatul de ceată bărbătească”, „Practici culturale asociate Zilei de 1 Martie”, „Tehnici tradiționale de realizare a scoarței în România și Republica Moldova” și „Arta cămășii cu altiță - element de identitate culturală în România și republica Moldova”.

Societatea de etnografie a Republicii Moldova, cu o largă reputație științifică în toată Europa, condusă peste trei decenii de neobosita Varvara Buzilă, întreține, încă din anul 2015, un parteneriat cu Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, derulând colaborări benefice. Tot de atunci Varvara Buzilă este colaboratoare a revistei Datina.

Cu prilejul venirii la Constanța, Varvara Buzilă a propus obiectivele parteneriatului cu Centrul cultural „Teodor Burada” pe anul 2022 care privesc o cercetare de teren – din punct de vedere antropologic și etnografic, dintre Basarabia de Sud și Dobrogea. Studiul de caz privește influențele folclorice dintre satele Cartal – din sudul Ucrainei, și Vultur, fost Cartal, din județul Constanța, dar și reperiile comune ale localității rurale cu numele Dobrogea, aflate la 30 km de Chișinău.

Dr.Varvara Buzilă a fost impresionată de Expoziția de cămăși din colecțiile Muzeului de Artă Populară care reunește 50 de piese din patrimoniul cultural-național, unele dintre ele fiind încadrate la categoria Tezaur. (A.L.)

Pe 14 mai, de Noaptea Europeană a muzeelor, în cel mai vechi muzeu din Chișinău, a avut loc prezentarea cărții *Retorica vestimentară: cămașa cu altiță* (interpretând patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală în contextul realităților culturale), apărută recent la Editura Lexon-Prim. O carte neobișnuită, o prezentare de zile mari, în context neobișnuit de festiv. O carte pentru o singură piesă a costumului nostru tradițional – cămașa cu altiță – este un semn de mare atenție. Pur și simplu ne-am deprins cu ideea cărților despre întreg costumele tradițional. Și atunci analiza se face la suprafață, rareori atingând profunzimile necesare. În lucrările altor autori, care s-au referit la portul popular din Basarabia, acestui element esențial

de port tradițional i s-a acordat o propoziție, cel mult un alineat. Am lecturat cartea filă cu filă. Parcursul de peste 200 de ani, cuprins și redat prin text și imagini, este dedicat cămășii cu altiță și multiplelor ei aspecte, mai mult, mai puțin sau deloc cercetate.

Cămașa cu altiță este o haină simbolică, deoarece prin însemnele de legitimare identitară comportă universul spiritual-cultural al româncelor. În ea femeile au investit generații la rând muncă, rafinament și sensibilitate. Este o valoare națională care se dorește a fi recunoscută pe plan mondial prin înscrierea „Artei cămășii cu altiță – element de identitate culturală în România și Republica Moldova” în Lista reprezentativă UNESCO a patrimoniului cultural imaterial al

Șezătoarea Basarabiei - onor pentru cămașa cu altiță

umanității. Cercetarea desfășurată în cadrul elaborării acestui dosar de patrimoniu a relevat complexitatea domeniului, dar și problematica lui de ordin teoretic și practic. Cartea își asumă o bună parte dintre aceste probleme, propunând abordări, soluții, dând startul unor noi direcții de cercetare.

- Lucrarea comportă noutate științifică și importanță perenă;

- Este dezvoltată în context etnografic etimologia cuvântului altiță, argumentându-se originea lui latină, spre deosebire de originea slavă susținută mai bine de un secol de dicționare și nu numai;

- După ce cercetarea s-a oprit la constatarea repertoriului de motive mai des întâlnite în decorul cămășii, a fost avansată analiza câmpului semantic al părților constitutive ale cămășii: altiță, încreț și râuri împreună cu motivele ornamentale, tehnicile specifice fiecăreia, raportându-le la imaginea lumii/imago mundi. Creația vestimentară face parte dintr-o viziune colectivă, organică asupra lumii. Aici se unesc vechimea și prestigiul ei social.

- Este pus în valoare țesutul în mai multe ite ca act artistic, creator de efecte artistice. Rămâne deschisă întrebarea în ce mod au conlucrat țesutul și cusutul de-a lungul veacurilor pentru a configura înfățișarea captivantă a artei cămășilor cu altițe.

- Este explicată contribuția atât a elitelor, cât și a femeilor din spațiul rural la crearea acestei haine simbolice, în diferite etape istorice. Înțelegem că portul tradițional nu a

fost întotdeauna țărănesc, așa cum s-a afirmat în alte lucrări, că rădăcinile lui sunt mai adânci. Foile de zestre boierești, tablourile votive ale principeselor, doamnelor de la curtea regală sunt argumente în acest sens.

- În această lucrare, chiar dacă accentul principal se pune pe cămașa cu altiță, aceasta este, așa cum se vede și în fotografii, mereu integrată în costumul tradițional. Pentru că așa este firesc să fie. Ceea ce înseamnă că autoarea nu se va opri aici, iar noi rămânem în așteptarea noilor volume.

Trebuie să remarc și faptul că traducerea textelor realizată de dr. Andrei Prohin și Silvia Chirilă, alți doi angajați ai Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, este un act temerar, bine realizat. Specificul cultural al lucrării, terminologia de specialitate, stilul autoarei, care nu este unul simplu, au constituit tot atâtea provocări pentru traducători. Este o traducere inteligent făcută. Aceasta este a treia carte a autoarei tradusă integral în limba engleză, ceea ce le face accesibile pentru a completa bibliografia științifică despre cultura noastră tradițională din marile biblioteci.

Sigur, este o lucrare așteptată de multă vreme. Fiindcă tot mai multă lume dorește să coasă sau să poarte cămăși cu altiță și acest proces de reconsiderare a portului popular are nevoie de repere sigure privind specificul cămășii, particularitățile ei tehnice și artistice, mărturisește autoarea: „A aborda retorica cămășii cu altiță românești înseamnă a o percepe în cadrul unui dialog cuprinzător în care suntem

antrenați toți creatorii, purtătorii, privitorii și admiratorii ei. Toți acei care suntem moștenitorii acestei haine simbolice. Dar și acei care i-au dat rosturile admirabile și acei care au ținut la ea ca la o haină emblematică, reluând-o mereu din memoria istorică ca pe o matrice a ființării. De-a lungul veacurilor, pentru milioane de femei, a fost haina de sărbătoare, în care, după multă muncă la țesut și cusut, între multe alte activități, făcute cu sentimentul datoriei împlinite, se arătau lumii în tot adevărul frumuseții lor contopit cu al cămășii. Din interdependența acestor percepții, atitudini, modelări ea a apărut, a devenit haina principală din costumul tradițional și un puternic simbol identitar. Editarea cărții este prilejuită de faptul că, în ultimele decenii, această haină devine tot mai populară, mai ales în rândul tinerilor.” (p. 6) După mine, cu cât mai multe cărți, îndrumare și alte publicații vom avea în acest domeniu cu atât mai repede vom putea evita kitschul care se extinde în defavoarea moștenirii autentice.

Cartea aduce în prim-planul atenției noastre foarte multe fotografii inedite de epocă, care ne-au lipsit până acum. În aceste fotografii istorice putem observa multe cămăși originale, necunoscute până în prezent. Urmărim cum costumul modifică silueta, comportamentul purtătorului, cu ce fel de accesorii îl completează, de asemenea cum arătau purtătoarele de vechi costum. Demersul imaginilor vechi este completat de cămășile din patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, foarte valoroase, căci în bună parte ele datează din secolul al XIX-lea, când mai era viabilă tradiția lor în toate localitățile. Luate împreună, înțelegi că avem un patrimoniu de cămăși cu altită, de costum tradițional foarte bogat, care merită toată considerația noastră, înnobilând vița noastră de neam românesc. Participantele la prezentare au purtat cămăși cu altită cusute în ultimii ani după vechi modele din sec. al XIX-lea.

Valorile despre care scrie autoarea sunt și efemere și perene în același timp, dar prin interacțiunea lor se țese veșnicia pe acest pământ. Veșnicia nu doar a noastră, a unui neam. „Dar reconsiderarea identităților, construirea, promovarea și perceperea lor găsesc, în domeniul portului popular, repere sigure pentru a trasa noi dimensiuni culturale, noi constructe simbolice, utile coeziunii sociale. Sunt utilizate drept resurse modele emblematică, – cum este cămașa cu altită – bine definite de experiența istorică, validate în timp”. (p. 16). Varvara Buzilă urmează cu

îndârjire acel traseu al contextualizării valorilor perene pentru om și omenire. Varvara Buzilă se află în slujba valorilor perene ale acestui neam. Efortul ei se numește salvagardarea patrimoniului cultural imaterial.

Acest volum, lansat cu ocazia evenimentului Noaptea Europeană a Muzeelor, la fel ca și alte două precedente semnate de Varvara Buzilă, – am în vedere Covoare basarabene / Bessarabian carpets (București: Editura Institutului Cultural Român, 2012), Arta tradițională din Republica Moldova/ Traditional art from Republic of Moldova (Chișinău: Editura Cartier, 2018) – sunt bilingve, româno-engleze, și pot completa reușit patrimoniul bibliotecilor de peste hotare. Că ea trebuie să intre în toate bibliotecile universitare, municipale, orașenești, raionale și comunale cred că se înțelege de la sine. Și, da, noi s-o avem în casă la o întindere de mână, mereu în preajmă – pe masa de lucru, pe noptieră, pe raft, la vedere...

Încărcate de istoria milenară a unui neam vechi-străvechi, cărțile Varvarei Buzilă sunt ca o binecuvântare pentru toți românii. Pentru cei cu corigențe la demnitatea națională ele ar putea deveni manuale pentru cultivarea respectului de sine și a demnității de neam.

Lucrarea este o contribuție foarte utilă de promovare a „Artei cămășii cu altită – element de identitate culturală în România și Republica Moldova” pentru înscrierea în Lista reprezentativă UNESCO a patrimoniului cultural imaterial al umanității spre sfârșitul acestui an.

*Varvara Buzilă s-a născut la 19 noiembrie 1955 în satul Trebujeni, raionul Orhei. A studiat la Facultatea de Jurnalism, Universitatea de Stat din Chișinău (1975-1980). A susținut doctoratul în filologie, specialitatea folclor, la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1998). Este autoarea cărților: *Pâinea: aliment și simbol. Experiența sacralului* (Î.E.P. Știința, Chișinău, 1999; *GastroArt*, București, 2018), *Costumul popular din Republica Moldova. Ghid practic* (Chișinău, 2011), *Covoare basarabene din patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală / Bessarabian carpets. National Museum of Ethnography and Natural History* (Institutul Cultural Român, București, 2013) și a mai multor articole apărute în revistele științifice de profil referitoare la interpretarea semnelor și simbolurilor din cultura tradițională, obiceiuri și eticheta tradițională românească.

Educația prin metode alternative - Teatrul

Prof. Nicoleta PARIS

Fotografii din colecția Teatrului „Căluțul de mare”

Ideea de teatru ca școală, acceptată de la Aristotel la Brecht, s-a constituit ca o mișcare și un răspuns direct față de nevoile teatrelor și școlilor. În esență, tehnicile și forța imaginativă a teatrului sunt aduse în serviciul educației. Subiecte importante privind teme de actualitate au început a fi atacate prin metode ce îmbină jocul și improvizația. Deschiderea spre educația prin mijloace teatrale reprezintă o deschidere spre o piață în formare cu un potențial deosebit, în condițiile unei societăți a dialogului, a comunicării, a internetului.

Educația prin mijloace teatrale reprezintă una dintre cele mai moderne și mai eficiente metode educaționale alternative, cu predilecție la nivelul preșcolarilor și a învățământului primar. Există o dramaturgie valoroasă pentru copii? Din păcate, răspunsul nu este unul încurajator. Deși putem vorbi despre scriitori importanți, care s-au dedicat genului, precum Nina Cassian, Gelu Naum, Marin Sorescu, Victor Eftimiu, Alecu Popovici, Ana Blandiana și alții, care au scris opere memorabile pentru copii, numărul lor este foarte mic, comparativ cu oferta dramaturgică pentru adulți.

În cele mai multe cazuri spectacolele iau naștere din dramatizări realizate după basme sau povești clasice, dar și moderne. Basmul are un caracter spectaculos, care îl face categoria literară cea mai adecvată pentru dramatizare și reprezentare scenică. Micul spectator va prefera întotdeauna să vadă spectacole după basme

și povești cunoscute. Dacă pentru spectatorul adult, elementul de atracție la un spectacol este actorul celebru, regizorul sau textul, pentru copii, titlul spectacolului (implicit povestea deja cunoscută de către el) este elementul care îi trezește interesul, în foarte multe cazuri, copilul ascultând aceleași și aceleași povești sau uitându-se la același desen animat, fără să se mai sature.

Cercetătorul Bruno Bettelheim a dat o explicație acestei situații. El spune (în volumul *Psichanalise des contes de fées*, ed. Robert Laffont, 1976) că fiecare vârstă are problemele ei specifice de adaptare la viața socială, crizele acestea de adaptare manifestându-se la oricare copil normal care trece de la stadiul primar, egocentric, la descoperirea lumii înconjurătoare, și ulterior la stadiul social, și care trebuie să-și adapteze comportamentul la exigențele societății.

Funcția artei pentru copii este definită cu claritate de către Bruno Bettelheim ” ... sarcina noastră este de a ajuta copilul să dea un sens vieții sale... este necesar să cunoști dificultățile copilului și să-i sugerezi soluții pentru problemele care-l tulbură...” Și mai departe ”... mesajul basmului este: lupta împotriva dificultăților vieții, este inevitabilă și face parte intrinsecă din existența umană, dar, dacă în loc să te eschivezi, înfrunți cu curaj încercări neașteptate și adesea nedrepte, ajungi la capătul tuturor obstacolelor și sfârșești prin victorie. Basmul îl pune pe copil în prezența tuturor dificultăților fundamentale ale omului...”.

Cercetătorul remarcă faptul că basmele îi prezintă copilului avantajele comportamentului moral, fixând cu ajutorul emoției în conștiința sa modele de comportament și ajutându-l să își formeze un ideal, un model uman pe care, poate, îl va urmări toată viața. Astfel, educația slujită de artă are o eficiență profundă și un efect stabil asupra individului. Copilul înțelege că și cei mai slabi pot reuși în viață, ajutându-l să treacă de crizele de adaptare, de obsesia propriei stângăcii.

Din multitudinea de spectacole aflate în repertoriul unui teatru pentru copii este ușor de constatat că spectacolele cu un pronunțat caracter comic se bucură de cel mai mare succes la public, atingându-și în acest fel cel puțin două obiective: cel de divertisment și cel educativ. Funcția de divertisment este de cele mai multe ori o nadă care atrage publicul și îl provoacă. Odată aduși în sala de spectacol, vrăjiți de măiestria actorilor, de imaginația regizorului și a scenografului, captivați de povești, micii spectatori vor constitui publicul fidel și însetat de cunoaștere. Bucuria, dorința de cunoaștere, pofta de joacă a copiilor, împreună cu profesionalismul și dăruirea actorilor, vor da naștere unor evenimente plăcute din care fiecare are ceva de învățat.

Umorul este unul dintre cele mai eficiente mijloace de a transmite mesaje sau a educa. Acest lucru este evident mai ales la spectacolele interactive la care copiii sunt implicați în joc și participă cu entuziasm și convingere, reușind să creeze împreună cu actorii momente de improvizație unice, dând dovadă de o imaginație debordantă. Acesta este primul pas și cel mai important: câștigarea încrederii în sine și în partenerul de joacă (actorul). Odată obținut acest lucru, comedia își va atinge, astfel, prin joc și umor, unul din obiectivele propuse: dezvoltarea creativității.

Arta pentru copii implică o dublă responsabilitate: cea care decurge din calitatea de artist, în primul rând, dar și cea care rezultă din faptul că artistul care se adresează micilor spectatori poate avea un rol important în formarea lor culturală și socială. Astfel, dacă teatrul pentru adulți se poate lipsi de multe ori de muzică, expresie corporală și poate fi practicat cu mijloace austere, teatrul pentru copii nu se poate face în același mod. Pentru spectacolul destinat copiilor, muzica, dansul, expresia corporală, caracterul interactiv al spectacolului sunt ingrediente fără de care nu putem comunica eficient cu el.

Ideea de teatru ca școală a făcut greu pasul spre școală ca instituție și asta datorită

prejudecăților unora care vedeau "artele" ca manifestări distractive, cu rol recreativ, în condițiile în care școala contemporană caută modele de comportament și atitudini valorice necesare tineretului confruntat cu tentații și pericole la tot pasul. Teatrul înseamnă în primul rând comunicare și de aceea trebuie cultivat curajul de a comunica prin mijloace teatrale: exerciții de dicție, improvizație, mișcare, pantomimă, muzică, dans, etc, tinerii dezvoltându-se armonios și comunicând cu mai multă eficiență. Introducerea în grădinițe și școli a teatrului educativ, sau mai corect spus, a educației prin mijloace teatrale, fie ca activitate extrașcolară, fie în curriculum, poate prelua ca sarcini secundare diferite obiective. Prin joc și improvizații se pot înlătura prejudecăți și corecta atitudini ce țin de o inerție surdă la metodele clasice.

Forța imaginativă a teatrului, tehnicile și metodele sale sunt aduse în sprijinul educației cu scopul de a propune o experiență inedită și intensă, provocatoare chiar. Astfel, sunt abordate subiecte importante precum sănătatea, mediul înconjurător, poluarea, discriminarea, combaterea criminalității, lupta împotriva drogurilor, a alcoolului, a violenței, a bullingului, fiind atacate prin metode ce îmbină jocul și improvizația.

În calitate de profesor, dar și de voluntar, am participat la câteva proiecte în care am întâlnit tineri abuzați, supuși violenței, dependenți de droguri, marcați puternic de aceste experiențe nefericite, dar care în urma programelor educaționale prin metode teatrale realizate în parteneriat de către școlile speciale și instituțiile de spectacol, au avut o evoluție surprinzătoare.

Tinerii au comunicat cu sinceritate cu actorii profesioniști, recăpătând încrederea în cei din jur, începând din nou să zâmbească, și mai important, să spere. Teatrul și-a dovedit încă o dată rolul său educativ în formarea și modelarea personalității copilului prin mijloacele specifice: joc, umor, improvizație și, nu în ultimul rând, lecturile ce pot contribui fundamental în dezvoltarea creativității și ridicarea nivelului cultural.

Teatrul educativ trebuie să țină balanța între teatrul ca metodă de învățare și teatrul ca experiență care te îmbogățește prin ea însăși. Deschiderea pregătirii copilului prin mijloace teatrale reprezintă o deschidere spre o piață în formare cu un potențial deosebit în condițiile unei societăți a dialogului, a comunicării și a interactivității.

Sala Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”, a răsunat, recent, în acorduri muzicale internaționale la spectacolul „Meridianele Folclorului”. Organizat de Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, proiectul cultural – artistic „Meridianele Folclorului” face parte din programul de evenimente culturale pentru anul 2022 și are ca scop promovarea folclorului din lumea întreagă. Programul artistic a fost asigurat de Ansamblul Folcloric Profesionalist „Brăulețul”, care a interpretat pentru publicul constănțean un periplu folcloric internațional.

Sub bagheta maestrului Cristian Obrejan, au fost interpretate unele dintre cele mai cunoscute și mai îndrăgite piese muzicale din întreaga lume. Proiectul „Meridianele folclorului” a adus în atenția publicului curente muzicale din diverse țări, regiuni, variate ca stil și ca origine etno-culturală rezultând un eveniment inedit. Coregrafia spectacolului a fost realizată de Ștefan Coman. Alături de Ansamblul Folcloric Profesionalist „Brăulețul” au susținut momente solistice îndrăgiții artiști: Cătălina Alexa, Elena Plătică, Ionuț Cocoș. Intrarea a fost liberă, iar prezentarea evenimentului a fost asigurată de îndrăgitul Ionuț Dulgheriu.

Concursul Național de Pian „Piano Art” ediția a VI-a

Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, organizează, în perioada 4 - 5 iunie 2022, cea de-a VI-a ediție a Concursului Național de Pian „Piano Art”.

Concursul vine în întâmpinarea elevilor talentați și dornici de afirmare având astfel ocazia de a-și valorifica potențialul artistic în fața unui juriu alcătuit din somități din domeniul cultural artistic, didactic.

Procesul de învățare a cântatului la pian este infinit, poate dura toată viața, el dezvoltă răbdarea, atenția distributivă, ambiția, educă personalitatea, schimbă comportamentul pianistului făcându-i un beneficiu pe parcursul pătrunderii în măiestria artei muzicale.

Studierea unui instrument precum pianul este extrem de benefic în formarea bunului gust, a simțului critic, a gândirii și inteligenței.

Conform regulamentului, concursul este deschis elevilor ce studiază pianul la: Școli populare de artă, Centre culturale, Case de cultură și mediul privat. Pot participa elevi cu vârste cuprinse între 6-15 ani, care vor avea în repertoriu două piese diferite ca stil și gen și vor fi executate din memorie. Durata pieselor diferă de la o categorie la alta. Regulamentul concursului

poate fi descărcat de pe site-ul instituției www.cctb.ro, secțiunea anunțuri.

Candidații își vor susține concursul pe scena Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”, având la dispoziție un pian de concert „Boston”, ce face parte din mult apreciată marcă „Steinway&Sons”. Concurenții vor avea ocazia să atingă clapele unui instrument destinat pianiștilor concertiști consacrați din lume.

Toți concurenții vor trimite până la data de 03.06.2022 pe adresa de mail: **scoaladearte.constanta@yahoo.com** următoarele:

- fișa de concurs completată cu toate datele solicitate de către organizator;
- anexa pentru prelucrarea datelor cu caracter personal;
- copie certificat de naștere/copie carte de identitate;
- copie a dovezii achitării taxei de participare în valoare de 50 lei achitată în contul: RO96TREZ23121G335000XXXX;

Spre deosebire de edițiile precedente, anul acesta **nu dorim să trimitemi partiturile pieselor interpretate!**

Documentele necesare înscrierii la concurs se pot trimite și prin poștă (data limită de trimitere este 27.05.2022) la adresa:

Centrul Cultural Județean Constanța "Teodor T. Burada"
Str. Dumbrava Roșie nr. 15, Constanța
Având mențiunea pe plic: Concursul "Piano Art".

Nerespectarea condițiilor de mai sus va avea ca efect eliminarea din concurs.

Nu se admit elevi ai liceelor sau școlilor de muzică.

Intrarea în concurs se va face în ordine alfabetică și se va afișa în timp util.

Proiectul cultural „Arderi experimentale / arderi arhaice”

Organizat de Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, inițiat de Secția Cultural Educativă, clasa Ceramică, proiectul cultural „Arderi Arhaice/Arderi Experimentale” coordonat de dr. în arte vizuale Florentin Sîrbu, se reia și anul acesta.

Desfășurat încă din 2017 la Muzeul de Istorie și Arheologie „Callatis” din Mangalia împreună cu elevii clasei de ceramică, proiectul - care a avut mare succes la public, este un experiment ce urmărește reconstituirea fluxului tehnologic (construcție, decor, ardere, pasta ceramică), al unei arderi a vaselor din lut. Astfel după succesul sesiunilor anterioare al proiectului, „Arderi experimentale/Arderi arhaice”, se va organiza și în anul 2022. Proiectul reunește cursanții clasei de ceramică din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Evenimentul va avea loc la Uniunea Artiștilor Plastici din Constanța.

Alături de Florentin Sîrbu, dr. în arte vizuale, profesor al catedrei de Arte Vizuale din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” și președinte al Uniunii Artiștilor Plastici Filiala Constanța 1, cursanții vor desfășura

procesul de reconstituire al unei arderi arhaice în perioada 27-29 mai. Tot procesul tehnologic de ardere al lucrărilor din ceramică într-o instalație de ardere cu combustibil lemnos, va fi supravegheat de coordonatorul proiectului, dr. Florentin Sîrbu.

Concursul național de pictură „Lucian Grigorescu” - Ediția I

Prima ediție a concursului național de pictură „Lucian Grigorescu”, organizat de Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean „Teodor T. Burada”, și-a desemnat câștigătorii!

Conform regulamentului, participanții au avut de abordat ca temă „Peisajul în arta contemporană”, prima ediție adunând peste 50 de participanți, între care s-au numărat școli populare de artă și centre culturale din mai multe județe precum: Alba, Arad, Brăila, Ploiești, Cluj, Galați, Giurgiu, Mureș, Neamț, Prahova etc.

Membrii juriului care au desemnat câștigătorii premiilor au fost: dr. arte vizuale Florentin Sîrbu, prof. în cadrul Centrului Cultural

Județean Constanța „Teodor T. Burada”, asist. univ. în cadrul Universității „Ovidius” Constanța și totodată președintele Uniunii Artiștilor Plastici din România - Filiala Constanța, (președinte juriu), Lelia Rus - director Muzeul de Artă Constanța, doctor în arte vizuale, artist vizual și lector univ. dr. în cadrul Universității „Ovidius” Constanța, și Ovidiu Filipov – artist vizual, conf. universitar dr. în cadrul Universității „Ovidius” Constanța, profesor în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”.

Decernarea premiilor a avut loc la Muzeul de Artă Constanța, expoziția putând fi vizitată până pe 24 mai.

Secțiunea copii

Premiul special: Cosneanu Yvonne Anamaria (Târgoviște, jud. Dâmbovița) Școala de Arte Octav Enigărescu din Târgoviște, profesor coordonator: Șerbănescu Mihai.

Mențiune: Micu Anamaria (Sibiu, jud. Sibiu), Școala Populară de Arte și Meserii „Ilie Micu” Sibiu, profesor coordonator: Crețu Lavinia.

Premiul III: Ilie George Lucian (Sibiu, jud. Sibiu), Școala Populară de Arte și Meserii „Ilie Micu” Sibiu, profesor coordonator: Crețu Lavinia.

Premiul II: Jercan Ileana (Târgoviște, Dâmbovița) Școala de Arte Octav Enigărescu din Târgoviște, profesor coordonator: Mihai Șerbănescu.

Premiul I: Petre Ema (Constanța, jud. Constanța) Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, profesor coordonator: Dascălu Panait Lidia Elena.

Secțiunea adulți

Premiu Special: Sandu Adriana – Camelia (Baia Mare, jud. Maramureș), Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș, Școala Populară de Artă, profesor coordonator: Rus Costumia.

Mențiune: Lecușescu Larisa Maria (Piatra Neamț, jud. Neamț) Școala Populară de Artă Piatra Neamț, profesor coordonator: Radu Macavei.

Premiul III: Andronoiu Maria (Brăila, jud. Brăila) Școala de Arte și Meserii „Vespasian Lungu” Brăila, profesor coordonator: Constantinescu Nela

Premiul II: Iuliana Kessler (Constanța, Constanța) Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, profesor coordonator Florentin Sîrbu.

Premiul I: Petruțiu Cristina Maria (Alba Iulia, jud. Alba), Centrul de Cultură „Augustin Bena” Alba, profesor coordonator: Raica Ioana.

Marele Premiu: Ilinca Gurei (Constanța, Constanța) Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, profesor coordonator: Ceară Ana-Maria.

Profesor de pian în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, **Iuliana Bolozan** a studiat Liceul de Arte „Ionel Perlea” din Slobozia, a absolvit Facultatea de Arte, specializarea Pedagogie Muzicală în cadrul Universității „Ovidius” Constanța. Cu o experiență îndelungată ca profesor de educație muzicală la mai multe licee și școli, Iuliana Bolozan este deținătoarea a numeroase premii la festivaluri și concursuri de gen, printre care: Concurs Internațional „PRO PIANO” București – premiul II, Concurs Internațional „George Georgescu” – premiul I, Concurs „Marele premiu” – premiul I, secția pian, Concurs Internațional „George Georgescu” – mențiune. Concurs „Marele premiu” secția muzică de cameră, premiu I, Concurs „Paul Constantinescu” – premiul I. Are în palmares numeroase recitaluri, concerte și colaborări cu diverse personalități artistice, precum și participări la multiple emisiuni radio (care au abordat teme muzicale), iar pe parcursul cursurilor liceale a obținut și diploma de corepetitor.

Provenind dintr-o familie de muzicieni și lăutari, pot spune că m-am născut să cânt! Auzindu-i pe cei din familie cântând tot timpul în casă, la vârsta de 5 ani cred că am realizat că asta e menirea mea, ne dezvăluie Iuliana Bolozan.

Văzând în ea un bun potențial, familia și profesorii au sfătuit-o să se apropie cu seriozitate de muzică, i-au fost alături pas

cu pas, încurajând-o ca prin muncă multă și răbdare, să ajungă cândva o bună pianistă. Prima reprezentație a susținut-o în clasa a V-a, când a participat la Olimpiada Județeană, trecând mai departe la faza Națională și obținând premiul I. În timp, scena a învățat-o să capete încredere în sine și iubire față de public și mai ales multe ore de studiu pentru a deveni un bun solist.

Pentru că iubește foarte mult muzica a încercat să abordeze mai multe stiluri muzicale (vocal), instrumental fiind atrasă de stilurile clasice și jazz și este de părere că fiecare gen muzical are o influență aparte în viața oricărui om. Își amintește cu nostalgie anii de liceu și de facultate, când a avut onoarea să lucreze și să cânte cu regretatul violonist Ștefan Gheorghiu, concert maestro Liviu Cajleanu, pianista Olga Babadjean. Când a câștigat bursa Ștefan Gheorghiu, a fost recunoscută un foarte bun corepetitor și pianist. Mai târziu, a fost admisă la Conservatorul din București și, ulterior, povestește cu bucurie că a fost invitată de regretata Rodica Sava să cânte la Radio Cultural, unde a fost asistată de Ilinca Dumitrescu. Cariera pedagogică și-a început-o în orașul natal, Slobozia. Mai întâi a predat la Școala Generală nr. 6 și „Înălțarea Domnului”, Școala Gimnazială „Grivița” și Liceul Pedagogic „Matei Basarab” Slobozia, dând și meditații în particular pentru elevi care aveau înclinații către muzică.

Lupta mea zilnică era între a alege să devin artist sau profesor. Sufletul meu cerea să devin

artist, dar mintea a ales să devin profesor. Treptat, de-a lungul anilor, am realizat că le pot îmbina pe amândouă mult mai ușor și benefic totodată și sufletului meu.”

În momentul actual, în cadrul Centrului

cel mai important amănunt pe care majoritatea oamenilor îl uită, este harul divin cu care Dumnezeu ne-a înzestrat, adaugă Iuliana Bolozan

Orele sale se desfășoară într-o atmosferă plăcută, încercând să transforme metoda de predare cât mai activă și cât mai explicită știind cât de greu este un instrument complex ca pianul.

Până la un anumit nivel, poate învăța oricine să cânte, deoarece la început este totul matematic.

Pe cei care își doresc să se apropie de cariera pedagogică îi sfătuiește să fie cât mai răbdători, ambițioși și mai ales să predea cu plăcere, sârguință, dăruire și iubire.

Printre compozitorii preferați se numără: Frederich Chopin, Franz Liszt, Serghei Prokofiev și

Johann Sebastian Bach. Timpul liber și-l alocă familiei, plimbărilor și prietenilor, iar cel mai bine se simte pe scenă. În ceea ce privește cariera artistică, mărturisește:

În cariera mea de instrumentist nu o să regret nici o decizie pe care am luat-o, deoarece consider că este drumul pe care Dumnezeu mi l-a oferit. Singura mea alinare pe care o pot spune din toata inima și din tot sufletul și care m-a făcut să uit de toate greutățile vieții, de nevoile poate lumești a fost MUZICA!

Familia are o însemnătate aparte pentru Iuliana Bolozan și este mai presus de toate. Într-un moment mai greu din viața sa, a făcut chiar alegerea de a renunța la muzică, pentru a-și ajuta familia. Cele mai frumoase amintiri pe care le evocă, sunt „de pe băncile școlii,” așa cum povestește: *De ce? Deoarece eram un copil inocent care își dorea să facă o carieră în muzică și să devină artist. Totul s-a datorat și se datorează mamei mele, fiindcă a putut face imposibilul posibil, atât pentru mine, cât și pentru fratele meu.*

Eu mă consider un om foarte fericit și norocos deoarece provin dintr-o familie de muzicieni, muzicanți, lăutari. De când m-am născut, eu am crescut pe plaiuri muzicale, de toate genurile. Cea mai mare mândrie și bucurie din familie este mezinul Ionuț-Adrian Bolozan, fratele meu, violonist, instrumentist în Orchestra Ansamblului Folcloric Profesionist „Brăulețul”,

Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, are aproximativ 30 de elevi la clasa de pian pe care o coordonează. *Doi dintre elevii mei cu care mă mândresc sunt Iusco Victor și Hatman Teodora. Ei sunt cei mai conștiincioși dintre toți elevii mei,”* mai spune Iuliana Bolozan.

Deși susține că în prezent relația dintre profesor și elev este mult mai diferită, comunicarea fiind mai greoaie și respectul fiind mai slab față de profesor, Iuliana Bolozan își desfășoară cariera pedagogică cu multă iubire și răbdare și se bucură de fiecare reușită a elevilor fiind mândră de fiecare dată când întâlnește elevi dornici de a descoperi tainele muzicii. Printre activitățile sale artistice se numără multe momente în care a cântat alături de foști elevi, iar sentimentele trăite au fost înălțătoare!

Fiecare zi e diferită și încerci să găsești o metoda de predare bună fiecărui elev în parte. Cea mai mare nemulțumire a mea este atunci când părintele își obligă copilul să învețe un instrument împotriva voinței lui. A doua nemulțumire este atunci când unii părinți și elevi iau ca pe o joacă acest domeniu. Mulți cred că muzica este un domeniu facil, la îndemâna oricui, neștiind de fapt câți ani de muncă, studiu și răbdare necesită această meserie. Nu se înțelege că de fapt muzica este un cumul de trăiri. Pentru a ajunge la capacitatea de a cânta din suflet și nu doar mecanic, este nevoie de interpretare, de capacitatea de a simți pentru a transmite și

din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. De pe băncile școlii, eu i-am fost singurul corepetitor la toate concursurile și olimpiadele. Pot spune că mă simt o norocoasă deoarece nu mulți colegi de breaslă au parte de aceleași trăiri emoționale. În ochii mei și poate și ai altora, Ionuț este un geniu al viorii, un foarte bun instrumentist, cu o imaginație muzicală extrem de bogată. Chiar și eu sunt uimită de unde are atâta capacitate de a realiza atât de multe lucruri frumoase, iar apoi tot eu îmi dau răspunsul: toate acestea vin de la Dumnezeu! Cea mai mare amprentă în viața noastră o are mama deoarece a știut cum să gestioneze, cum să rabde, cum să ne susțină, fără ca noi, copiii, să simțim greul prin care ea trecea. Mama este o eroină!

Muzica este graiul sufletului

A avut multe momente de satisfacție atât pe plan personal cât și pe plan profesional. De pildă, un sentiment de împlinire personală a fost când a încetat să mai depindă financiar de părinți și să le întoarcă favorul, ajutându-i la rândul său. Din punct de vedere profesional, evocă un moment din timpul anilor de liceu, când, alături de fratele său, a avut șansa de a cânta alături de marea interpretă Aura Urziceanu. „Din păcate, din neatenție am pierdut telefonul și nu am mai putut fi contactați de către echipa de proiect, proiectul fiind în America. Cu ea mi-aș dori din toată inima să mă reîntâlnesc.

Cea mai mare frică a ei este singurătatea. Am această frică poate și datorită faptului că mai tot timpul am fost înconjurată de familie și de oameni. În momentul actual nu aș schimba nimic în viața mea, fiindcă am lângă mine ceea ce contează mai mult: familia. Nimic nu este mai de preț decât să poți avea aproape oamenii pe care îi iubești. Ei m-au susținut și m-au ajutat să fac carieră în domeniul în care mă pricep cel mai bine: MUZICA! Dumnezeu mi-a trimis în cale viitorul meu soț, care m-a ajutat să capăt încredere în mine, să mă apreciez mai mult, să mă bucur de viața și de lucrurile mărunte. M-a ajutat să îmi aduc aminte să fiu eu însămi și să nu uit că trebuie să îi mulțumesc lui Dumnezeu în fiecare clipă de cumpănă sau de fericire.

În timpul liber cochetează cu arta machiajului (make-up artist) și cu designul vestimentar. Se consideră o persoană atât ambițioasă cât și leneșă, punctuală dar cu capul în nori, veselă, zâmbitoare și muncitoare.

Foto: Artur ASAN

Foto: Cătălina SÎRBU

Pietrele sub formă de cruce de la mănăstirea dobrogeană de la Dervent (din slavă derevo - arbore) au fost descoperite întâmplător de către un păstor care era cu oile pe acolo. O altă variantă a legendei spune că un plugar

care mergea la arat a văzut că boul nu a mai vrut să înainteze și astfel a dat de pietrele în formă de cruci, iar această întâmplare miraculoasă a dus la sacralizarea locului.

Multe colinde conțin tema vânătorii ritualice și mai ales motivul săgeții care amintește de tradiția mitologică a lui Acteon. Philippe Walter se referă la taurul vrăjit de pe Muntele Saint-Michel, considerat un animal divin sau un taur-zeitate. El poate fi comparat cu acei tauri misterioși de origine celtică găsiți întâmplător sau exumați cu prilejul săpăturilor arheologice. Nu este cazul să dezvoltăm subiectul, dar unii cercetători au descoperit pe teritoriul Daciei simboluri ale unor zeități feminine care erau desenate în coarnele unui taur sacrificat, relicve datând din faza Cucuteni, relicve gravate pe os din valea Siretului superior, cca 3700-3500 î.Hr.¹ Marija Gimbutas descoperă pe teritoriul nostru artefacte mai vechi decât cele semnalate de Philippe Walter. Încă din neolitic, erau simboluri ale fertilității și ale nemuririi ce sugerează perpetuarea vieții și păstrarea forțelor vitale permanent amenințate de moarte. Simbolurile fertilității sunt legate de anotimpuri și reprezintă natura în regres și în renaștere. Philippe Walter susține că în anul 1756, la Avrișney, s-a descoperit statuia din bronz a unui taur cu trei coarne datând din epoca galo-romană. „Fie și numai această singură statuie și tot ar fi de ajuns să dovedească importanța taurului printre figurile divine ale religiei celtice care este tributară unei moșteniri

ce amintește de vaca sacră din religia hindusă. În romanele despre Graal motivul capului tăiat ocupă un loc de seamă. Într-o versiune galică a istoriei despre Graal, se precizează chiar faptul că în potirul sfânt apare un cap tăiat. Capul tăiat are, de altfel, un rol esențial în toată religia celtică. Sfântul Denis se integrează deci unei lungi tradiții mitice în care decapitarea se alătură ritualurilor referitoare la fondare și la fertilitate. Acesta să fie oare motivul pentru care Sfântul Denis, al cărui nume, etimologic vorbind, vine de la cel al lui Dionysos, zeul viței și al vinului, să fie sărbătorit în anotimpul culesului?”, se întreabă Philippe Walter.²

Sacrificiul taurului poate prefigura și jertfa pascală. Încă din mitologiile vechi exista un transitus (= trecere), un sacrificiu necesar regenerării. În creștinism, Iisus se jertfește pentru a aduce triumful luminii asupra întunericului, a vieții veșnice asupra morții. Crăciunul trebuie asociat cu Paștele, nașterea cu moartea și învierea, ca o regenerare. Cuvântul Paște vine din latina populară unde există cuvântul pascua și din grecescul paskha format de la cuvântul ebraic pesah însemnând „trecere”. Sărbătoarea creștină a Paștelui constituie o replică a Paștelui evreu. Iudaismul sărbătorește Paștele ca pe comemorarea unei treceri: este vorba de traversarea Mării Roșii de către evreii pe care egiptenii îi alungau cu ocazia Exodului. Această traversare miraculoasă a fost interpretată ca o mântuire acordată de Dumnezeu poporului ales. Moise a instituit paștele pentru a comemora anual evenimentul. În acea zi, trebuia sacrificat un miel pur pentru a fi mâncat. Dacă traversarea Mării Roșii amintește de mântuirea poporului evreu, Hristos va împlini în felul său un alt fel de traversare care este înțeleasă ca o formă de mântuire: trecerea de la moarte la viață datorită învierii comemorate în ziua de Paște. Înviind din morți, Hristos le dă oamenilor speranța într-o viață eternă, deoarece moartea nu mai este o fatalitate care conduce la neant. Din punct de vedere teologic, „trecerea” lui

1. Marija Gimbutas, *Civilizație și cultură. Vestigii preistorice în sud-estul european*, traducere de Sorin Paliga, București, Editura Meridiane, 1989, p. 100.

2. Mitologie creștină, sărbători, ritualuri și mituri din Evul Mediu, p. 189.

Foto: Cătălina SÎRBU

Hristos corespunde traversării evreiești, fiind comemorată primăvara, în anotimpul reînnoirii nu doar a naturii, ci a cosmosului. Miturile și ritualurile prezente în colinde au conotațiile regenerării micro și macrocosmosului. Colindele conțin o osmoză dintre mentalitatea precreștină și creștină. Masa bazată pe sacrificiul vânatului ritualic „Frumos capul ți-or tăia;/ Și-apoi din cărnița ta,/ Nunta a nunti cu ea” face referire la ritualurile legate de consumarea rituală a jertfei precreștine, dar și a mielului și a pâinii făcute din „grâul frumos cu fața lui Hristos” constituind principalul ritual al sărbătorii. Pentru creștini, jertfa cristică înseamnă împărtășania cu trupul și sângele lui Hristos, euharistia fiind cea mai mare taină din sfânta liturghie. Hristos, la Cina cea de taină, le spune discipolilor săi că li se va oferi ca pâine și sânge. Mântuitorul ia pâinea, o binecuvântează, o rupe și le-o împarte acestora spunând: „Luați și mâncați, căci aceasta este trupul meu”. Apoi, luând o cupă, binecuvântează vinul spunând: „Aceasta este cupa cu sângele meu”. Prin Hristos întrupat de Crăciun, când cerul se unește cu pământul, prin Hristos devenit Om, și apoi dat spre jertfă creștinilor, omului

i se făgăduiește înălțarea spre cer, regăsirea regatului veșnic. Prin mentalitatea populară, precreștină, românii au adăugat la creștinism o altă particularitate, un creștinism cosmic la care se referea și Mircea Eliade în studiile sale.

Românul personifică totul: aștrii, vietățile, plantele, fenomenele naturii, sentimentele, trăirile sufletești. Din natura înconjurătoare, românul își alege, după caz, mamă, tată, frate, soră, soție postumă, prieteni etc. Doinele culese de Teodor T. Burada reflectă această osmoză între om și natură. În Cântecul haiducului, eroul tânjește după verdele primăverii. Cucul este un simbol al însingurării, el îl blestemă pe flăcăul care este nepăsător și nu o ascultă pe fata îndrăgostită: „Când cucul me-o auzea/ Îmi cânta și'mi ciripea,/ Și din gur' așa zicea:/ — Amorule amoraș,/ Vede-te-aș călugăraș!/ Pân în patruzeci de zile/ Să te văd la mănăstire/ Cu cotele pe psaltire!/ Fete treacă pe la tine!/ Iată că din urmă-ți vine,/ Și-o mîndră copil'a ta,/ Care te-ai iubit cu ea.”³ Cucul îi mensește flăcăului să aibă soarta unui singuratic ca un transfer magic al atributelor. În tradițiile vedice, cucul ar simboliza sufletul omului, iar în mitologia românilor, cucul este un om metamorfozat, din diferite pricini, în pasăre. Fiind înșelat de soție, pleacă din lumea de aici în lumea de dincolo, lăsându-i vorbă să-l caute și să-l strige între Blagoveștenie (echinocliul de primăvară) și Sânziene (solstițiul de vară). Recunoscându-și greșeala și cuprinsă de dor, nevasta necredincioasă își caută în fiecare an bărbatul, zboară din creangă în creangă și îl strigă neîncetat pe nume: Cucu! Cucu! Această pasăre este prezicătoare, direcția în care îl auzi cântând (în fața, spatele, stînga sau dreapta omului), pe ce se așază când cântă dezvăluie semne, bune sau rele, care indică norocul, sănătatea, căsătoria, boala, moartea oamenilor (Cucu-n spate mi-a cântat/ Și moartea m-a săgetat). Indiferent de ipostaza în care apare, cucul este cea mai îndrăgită pasăre a românilor, concluzionează Ion Ghinoiu.⁴

În doina Teiuleț cu foaie lată, teiul este ca un frate care îl apără pe haiduc de poteră. Frunza verde de cireș este invocată de român pentru a-și plânge dorul și amarul din cauza faptului că Moldova „a ajuns la sapă”, că vânzătorii de țară vor, „s-o ducă acum la groapă”. Foaia verde de mohor, motiv întâlnit și în Miorița, este asociată cu tristețea omului închis care râvnește să fie liber. Motivul frunzei verzi și motivul calului sunt omniprezente, ele sunt invocate de eul solitar, dar solidar cu natura, după cum rezultă și din

3. Teodor T. Burada, p. 226.

4. Dicționar de mitologie română, p. 96-97.

hora Frunza verde de dudău: „Frunză verde de dudău/ Murgule, sufletul meu,/ Mi'i greu zeu de ce-aud eu,/ Aud vântul șuerind/ Și lupii mereu urlând./ — Foaie verde ș'un burete/ Câmpuleț cu iarbă verde,/ Cine Doamne umbra' ți vede,/ De cât numai paserile,/ Ce îmi bat drumurile./ — Foaie verde alimon'/ Să pun murgul la pripon,/ Să-mi aștern jos bănciluța/ Și la căpătăiu șeluța,/ S'ascult vântul șuerând,/ Și frunzele foșăind,/ Și paserile căutând,/ Și a me puică sosind.”⁵ În acest cântec, pasărea este singura care vede umbra lui Dumnezeu. Omul trăiește într-o strânsă comuniune cu natura, temă constantă în cântecele noastre populare, are acces la sacru. Nu vom realiza o abordare hermeneutică, însă sugerăm cititorului să se gândească la simbolul păsărilor în folclorul românesc, în sculptura populară, în opera brâncușiană ori blagiană, unde întâlnim simbolul cocoșului, al ciocârliei sau al păsării măiestre.

Foto: Cătălina SÎRBU

Când încetează colindul, acest cântec ceremonial al sărbătorilor de iarnă și când un membru al comunității este bolnav, românii apelează la descântec, o altă formă de eliminare a răului și de restaurare a cercului magic pentru a-l proteja pe suferind de forțele răului. Etnograful Burada identifică mai multe tipuri de descântec: de turbă, de bășică rea, de mușcătură de șarpe, de vierme la vite etc. În descântecul de obrintit sunt folosite simbolurile creștine, în final, Maica Domnului este invocată să aducă leac bolnavului. Descântecul reflectă îndeletnicirea de bază a dobrogenilor: păstoritul, oaia având virtuți magice de intermediar al vindecării, fiind un mesager ca în balada Miorița: „Păcurariu șueră/ Ras-șueră,/ Pe dincolo de mare./ Oaia zboară,/ Res-zbeară,/ Dincoace de mare./ O stinchit oaia de zberat/ Si pecurariul de suerat./ Astă

5. Teodor T. Burada, p. 240-241.

6. Ibidem, p. 227.

Foto: Cătălina SÎRBU

colindelor, doinelor sau ale baladei Miorița, se ascund semnificații mitico-simbolice profunde, greu de înțeles la o primă lectură. Cântecul folcloric conține mituri și motive care trebuie atent studiate printr-o grilă hermeneutică, fiindcă versurile lor conțin secvențe din illo tempore, care presupun o comemorare și o coparticipare a celor care sunt prezenți la acest ceremonial deoarece creațiile populare, mai ales colindele, au un mesaj inițiativ, referitor la ritualuri care sunt date uitării. Colindele mai dețin încă miteme, nuclee semantice care rememorează timpul mitic din cronotopul originii, al patrimoniului milenar al memoriei popoarelor, patrimoniu care riscă să fie pierdut. Colindele ne amintesc că a existat un substrat mitic, păgân, peste care

s-au adăugat simbolurile creștine. Această specie a literaturii populare este o dovadă a simbiozei, a asimilării și a transformării miturilor vechi în mituri creștine. De exemplu, grâul și vinul nu sunt numai simboluri creștine, ci și precreștine amintind de misterele din Eleusis, care sugerează că numai inițiatul va avea parte de fericire după moarte, iar ceilalți toți vor merge în Hades. Prin jertfa lui Hristos și martirilor, se asigură trăinicia bisericii. Mitul asimilează moartea și învierea cu dispariția bobului de grâu și răsărirea firului de grâu, parabolă pe care o povestește Hristos, anticipând propria jertfă. De asemenea, calul omniprezent în colindele culese de T. Burada poate trimite la mitul Călărețului trac, care va deveni un atribut al Sfântului Mucenic Gheorghe, sfântul care omoară balaurul și aduce triumful primăverii, al binelui asupra răului, al luminii asupra întunericului, restabilind armonia lumii cu ajutorul creștinismului cosmic.

Volumul *O călătorie în Dobrogea* de Teodor T. Burada se poate aborda prin mai multe metode, se poate iniția o cercetare etnografică și hermeneutică asupra textelor culese de cărturarul ieșean care a străbătut Dobrogea pentru a căuta aceste nestemate ale tezaurului colectiv. Din nefericire, deși Teodor T. Burada este o personalitate enciclopedică, numele lui este încă necunoscut publicului larg, de aceea retipărirea ediției anastatice este un act cultural de reconstituire și de reamintire a predecesorilor care au demonstrat că pe aceste țărâni strămoșii noștri au avut o continuitate istorică. Aducând probe științifice, scoțând la iveală dovezi folclorice ale existenței românilor în Dobrogea care își recăpătase independența, etnograful lasă probe incontestabile care atestă filonul puternic al existenței tradițiilor populare și a obiceiurilor românești în teritoriile care au fost supuse din cauza „terorii istoriei” mai bine de cinci secole. (*Va urma*)

Foto: Asan ARTUR

Un act de mărturisire a credinței la maturitate

Manuela LUNGU-MOLDOVEANU

Botezul este un ritual creștin de primire a unei persoane în rândurile credincioșilor unei biserici, dacă este să ne luăm după definiția simplă a cuvântului. Într-un sens mai profund, termenul implică săvârșirea unei ceremonii prin care este mărturisită credința în Dumnezeu.

Spre deosebire de ortodocși, unde botezul este primit de copii imediat după naștere, în cadrul comunității baptiste credincioșii sunt botezați la maturitate, atunci când iau decizia în cunoștință de cauză, în nume personal. Înainte de ritual, aceștia din urmă mărturisesc credința în Dumnezeu în fața comunității religioase din care fac parte, în timp ce în cazul creștinilor ortodocși credința este mărturisită de către nași.

În comuna Luncavița din județul Tulcea există o însemnată comunitate de baptiști, oameni gospodari și săritori, care i-au ajutat pe refugiații din Ucraina să treacă mai ușor peste drama separării de familii și de căminul lor și i-au primit la masa lor și în biserica lor, care nu poartă deloc întâmplător numele „Speranța”.

Ligia-Lăcrămioara, botezată la 18 ani

Pe 30 aprilie, fiica cea mare a Nicoletei și a lui Ion Carpov - reprezentantul comunității baptiste din Luncavița, a primit botezul în fața fraților întru credință. Ligia-Lăcrămioara a împlinit 18 ani în luna ianuarie și a decis că este momentul să primească taina botezului în religia baptistă. „Deși m-am născut într-o familie credincioasă,

am înțeles faptul că credința nu se moștenește, ci trebuie să am o relație personală cu Dumnezeu.”, a afirmat Ligia la începutul mărturisirii ei. La rândul său, tatăl tinerei ne-a declarat că își dorea ca fiica sa să aleagă credința baptistă, dar că a sfătuit-o să mai aștepte să crească până ce va lua decizia.

„Ligia își dorea să se boteze de pe la vârsta de 14-15 ani. Eu clar îmi doream să facă acest lucru, dar am sfătuit-o să mai aștepte, să cerceteze bine lucrurile pentru a fi în deplină cunoștință de cauză. Îmi doresc ca toți copiii mei să îl aleagă pe Dumnezeu”, a precizat Ion Carpov.

Băiatul ateu: „Mamă, tată, rugați-vă pentru mine!”

Reprezentantul Bisericii Baptiste „Speranța” din Luncavița mai are încă doi copii, pe Rebeca, de 13 ani, și pe Sergiu Samuel, de 24 de ani. Despre băiat spune că nu a ales deocamdată calea credinței, însă nu este târziu niciodată să-ți îndrepti pașii către Dumnezeu. „Eu, când m-am botezat, la vârsta de 19 ani, am avut un frate de botez care avea 84 de ani, deci nu este târziu niciodată să-ți mărturisești credința. Băiatul, de 24 de ani, nu este botezat. Este plecat în Anglia, acolo muncește, și întâmpină multe dificultăți. Pe la 15 ani a spus că nu crede în Dumnezeu. Zice că este ateu, dar ne spune: „Mamă și tată, rugați-vă pentru mine!”. Asta este, în viață uneori suntem rebeli, dar nu se știe până la urmă ce va alege”, a adăugat Ion Carpov.

Nou-născuții, binecuvântați la biserică

Chiar dacă nu sunt botezați de mici, copiii născuți în religia baptistă primesc imediat după naștere binecuvântarea comunității: sunt aduși la biserică, iar preotul și toți credincioșii se roagă pentru ei.

La botezul de pe 30 aprilie și-a mărturisit credința și Mihai Ene, unchiul Ligiei (fratele mamei), în vârstă de 34 de ani. Pentru botez, tatăl Ligiei a adus un bazin de peste un metru adâncime și doi metri diametru, iar apa a fost încălzită cu niște electrozi speciali. Ligia a îmbrăcat o cămașă albă, cu care s-a scufundat în apă pentru a primi botezul. La fel s-a procedat și în cazul unchiului, înveșmântat de asemenea în alb. După ceremonie, botezații au primit flori și felicitări din partea celor peste o sută de invitați, din care un sfert au fost ortodocși veniți

să le fie alături prietenilor lor în ziua cea mare. Evenimentul a fost sărbătorit apoi cu prăjituri și suc, fără cadouri pompoase sau o petrecere în toată regula, așa cum se întâmplă la ortodocși.

„Speranța” refugiaților

La o oră după încheierea ceremoniei botezului, reprezentanții Bisericii „Speranța” din Luncavița au fost anunțați din nou că vor primi refugiați ucrainieni. „Am strâns în grabă scaunele din biserică și am instalat din nou paturile și toate cele necesare. Avem 35 de locuri disponibile și suntem gata să ajutăm cu ce putem. O singură dată am avut refugiați peste capacitatea bisericii, dar ne-am descurcat. Până acum au trecut pe la noi peste 800 de persoane refugiate”, ne-a declarat Ion Carpov.

Documentar

Nicolae Iorga - Războiul nostru în note zilnice. Vol.2

Gelu CULICEA

Nicolae Iorga (1871- 1940) a fost istoric, enciclopedist, critic literar, publicist, dramaturg, memorialist, profesor universitar și academician român. Studii universitare: Universitatea din Iași, Berlin și Paris. Cunoscut în lume ca medievist, slavist, bizantinolog, romanist și filozof al istoriei, precum și important om politic. Vom reda în continuare câteva impresii din notele sale referitoare la România în timpul primului război mondial cu referire la spațiul dobrogean.

Septembrie 1916, „Lupta de la Turtucaia. În articole frumoase, pline de un sentiment de entuziasm real și vibrant, ziarele, fără deosebire, vorbesc despre eroica luptă de la Turtucaia, despre puterea admirabilă a unor soldați cari nu-și cetiseră și nu-și afișaseră patriotismul, cari, incapabili de a scrie o carte, au dat țării prin faptele lor cel mai zguduitor poem, despre buna frăție dintre ei și ofițerii pe care și noi îi cunoaștem și-i iubim, încă de pe vremuri când atâția nu credeau într-înșii”(…)

Și adaugă sfaturi ca lumea să nu se

despereze, să nu se demoralisese pentru că n-au putut câștiga pretutindeni, cu aceeași vitejie și putere de sacrificiu, aceeași victorie. Să nu ne întristăm prea mult, e astfel concluzia (...) Acesta e războiul! Noi nu avem însușiri care au dat glorie popoarelor din Apus, dar avem o calitate –când ni se pune deodată, crud, violent, sălbatec, întrebarea cea mare despre viața și moartea noastră, găsim în adâncul unei ființe naționale care a rezistat la toate furtunile vremurilor, puterea nelimitată care se cuprinde în aceste trei cuvinte - Nu ne dăm! - Ci înfrângerea presupune înainte de toate această condiție, că le-ai dat! Tot sângele nostru însă refuză absolut aceasta!

11 oct.1916. Dobrogea. (...) În luptele din august și septembrie ca și în cele noi plătim încă odată această Dobroge, care e pentru existența economică și politică a țării noastre o necesitate, o elementară și absolută necesitate... Vom ajunge la capăt, cu oricâte eforturi și peste oricâte suferinți. În țărâna Dobrogei au coborât mii de ai noștri, naționalizând-o pentru totdeauna. Dar

Bulgarii cu Turcimea și Nemțimea lor ajutătoare, își vor da seama că au îngropat în Dobrogea râvnită de ei cu patimă mai mult decât atâtea trupuri de soldați - că au îngropat o ambiție nedreaptă și o nebună lăcomie.

13 oct.1916.(...) Nu e nimeni care să nu fi aflat cu durere pierderea, desigur repede trecătoare, a Constanței. Acest frumos oraș de pe malul Mării Negre era creațiunea noastră. Am găsit un biet târg turcesc, unde se opreau câteva luntrii fără adăpost și în mai bine de jumătate de veac, cu bani grei din sărăcia noastră, am făcut un centru înfloritor, un mare port, în care unii vedeau o viitoare rivală a Odesei însăși... Ne-a supus soarta la o grea încercare dar ea, departe de a ne despera, nu ne descurajează. Au văzut alții mai tari decât noi, lucruri mai grele pentru mândria și interesele lor. Franța și-a văzut uzinele confiscate, comorile de artă risipite, biserica de încoronare a vechilor ei regi sfârtecătă și pângărită, mii de cetățeni mânați în robie și dezonoare. Și ea rezistă, și rezistă alții prin acel miraculos resort care e pentru om credința în dreptul lui neștrămutat.Și va veni în curând vremea când, în această Constanță, liberată și curățită, vom pune în umbra steagurilor umflate de victorie, cununi pe mormintele acelor cari la 10 octombrie 1916 au sângerat fără a putea smulge victoria.

29 oct. 1916. HârșovaComunicatul ne spune că Hârșova arde, soldații Împăratului

culturii i-au dat foc....după ce urdia bulgărească va fi prădat tot ce s-a putut culege din bielele case pustii. Nu e un an de când am fost acolo, după excursia de la Piua Petrei, în tovărășia d-lor Murgoci și a arhitectului Zagoriț. Și parcă văd elegantul vaporeș particular care ne-a dus la peretele de piatră goală, prăvălit drept în Dunăre, cu sfărâmurile romane ce dorm în prăpăstii, casa părintelui sus pe culme, luminată prietenos pentru venirea noastră, și în față, bisericuța din cimitirul părăsit în care se păstrau chipiile stricate ale ofițerilor înecați cu puțin timp înainte de un vapor austriac. Parcă revăd spațioasa biserică monumentală, ținută așa de frumos, îngrămădirea de scumpe lucruri vechi în Muzeul merituosului profesor Cotovu. Și, la plecare, pe vaporul cochet ce se îndrepta spre horbota de fier depărtată a faimosului pod, privești frumosului oraș desfăcându-se roz și sur deasupra substrucțiilor puse de uriașele puteri ale naturii, în razele de soare ce planau din limpede cer de blând septembrie.

Acuma la Hârșova sunt pereți arși, flăcări ce izbucnesc din ruine. Acea comoară de amintiri s-a risipit. Biserica va fi suferit năvăliri profane, Zagoriț, cel cu mâna măiastră la desenuri, stă la spital cu oasele brațelor zdrobite de glonț. -Cultură, Împărate, cultură!- Oamenii tăi au trebuit să vie să o aducă și în săraca Hârșova noastră!

1910. Hârșova

Românii sunt pretutindeni

De la alfa la omega Pe altarul bisericilor din Grecia – literele Α - Ω

Margareta DONOS, Elveția

Bisericuță locală

*Turnul-clopotniță al
Bisericii Sf. Nicolas
din Finikounda*

oricând: să ne aducă o reînviere tuturor, o revenire la ritmul de altădată ori cel puțin la unul care să ne permită deplasarea și alegerea liberă. Primăvara 2022 a întredeschis ușa libertății chiar dacă altă năpastă a năvălit asupra noastră.

Pentru ca anul să fie bun primăvara mângâie pământul cu razele solare și cu stropi de ploaie. Noi ne bucurăm de renașterea naturii și de Învierea lui Hristos – cea mai mare sărbătoare religioasă pentru ortodocșii din toată lumea. Bucuria Învierii cu alaiul de tradiții, diferite de la o țară la alta și chiar de la o regiune la alta, ne ajută să înțelegem mai bine renașterea și reînvierea și să celebrăm acest reviriment total.

În partea estică a continentului european și îndeosebi la ortodocși, Paștele este așteptat și prăznuit cu mult fast și respect al celor mai vechi tradiții. Grecii sunt printre cei mai fideli la acest capitol. Peninsula Peloponez este una dintre cele mai importante regiuni ale Greciei din antichitate și până la

După doi ani de pandemie mondială, după doi ani de incertitudine și frică, urmate de efectele psihologice colaterale asupra populației țărilor unde virusul s-a plimbat cât a vrut și s-a răspândit cât a putut în libertate totală – sărbătorile de Paști cu lumina Învierii au fost mai așteptate ca

Interiorul bisericii

*Prispă cu icoane - loc de închinare
creștinească a localnicilor
și călătorilor*

istoria recentă. În orașul Kalamata, în 1821, a început războiul de independență națională, iar bătălia navală din golful Navarino de lângă orașul Pylos, în 1827, a fost decisivă pentru declararea acestei independențe, urmată de instalarea primei capitale a noului stat în orașul Nafplio.

Precum istoria țării, așa și religia ortodoxă, aici are rădăcini solide. Este fascinant de constatat că pe măsura modernizării poate prea rapide a regiunii, în virtutea dezvoltării industriei turismului, tradițiile locale, printre care și cele religioase, sunt păstrate și transmise drept un scut de apărare spirituală.

În sud-vestul peninsulei găsim localitatea Finikounda, care ocupă un spațiu pe litoral cu o plajă nici prea mare, nici prea mică – în armonie perfectă cu dimensiunea localității. Primii locuitori ai regiunii găsesc refugiu pe aceste coline domoale și primitive în plin război de independență. Odată așezați aici, grecii au instalat pe fiecare colină câte o bisericuță. Locașurile sfinte de dimensiuni modeste se făceau din materiale simple, adunate din orice se găsea în împrejurimi. Credincioșii puneau mână de la mână și piatră pe piatră pentru a înălța un loc destinat necesităților religioase ale noii comunități. Atunci biserica era miezul vieții

acelor localități de oameni muncitori și necăjiți.

Spre marea uimire a arhitecților de azi, aceste construcții rustice sunt în continuare în stare perfectă, și cu puțin efort de întreținere, ce se face periodic de către credincioși fideli, devin o atracție turistică foarte populară. Între timp, localitățile modeste au devenit sate mari, cu biserici construite de stat, care să aibă capacitatea de a adăposti întreaga populație, dar și turiștii de pretutindeni.

Tradiția pascală de aici face ca în vinerea mare, când clopotele vestesc lumii tristețea morții lui Iisus, populația să meargă să se închine și să mediteze în acele bisericuțe mici, modeste, rustice. Lăcașurile sfinte de atunci sunt martorii vieții părinților și bunicilor care au fost botezați, cununați și apoi tot aici petrecuți pe ultimul drum. Mergând acolo în Vinerea neagră se merge la părinți, rugăciunea de acolo este rugăciunea pentru strămoși. Aici vin și se roagă pentru strămoșii lor și mulți români pribegiți prin lume.

În ritmul evoluției rapide a societății actuale ne bucurăm că tinerii nu uită și sunt mândri de aceste tradiții, iar doi ani de pandemie au contribuit la consolidarea relației dintre membrii familiei, la consolidarea tradiției, la aplecarea spre rădăcini.

Cetatea Enisala

Foto: Asan ARTUR

Bazarul dispărut din Tulcea revine într-un proiect de revitalizare urbană

Raluca PETRE

Este foarte interesant de observat cum trecutul poate veni în întâmpinarea noastră pentru a ne da idei și a ne reîntări identitatea locală. Un proiect de revitalizare urbană ce se vrea a fi implementat la Tulcea cuprinde și inițiativa de a încorpora conceptul de bazar, pe baza schițelor și a ilustrațiilor din secolul al XIX-lea, dar într-o reinterpretare modernă. Am crezut că timpul bazarului a trecut, că rămâne doar în memoria orașului ca un ornament oriental, ca un fel de a trăi într-un oraș multicultural ce nu mai are prea mult sens în zilele noastre.

numit și „Coloanele Turcești” era cel mai mare de acest gen din Sud-Estul Europei”².

Bazarul este o instituție care a fost studiată și de antropologi cu rezultate foarte interesante. S-a observat faptul că în Balcani, în bazar, creștinii nu mâncau la vedere când musulmanii posteau și invers. Bazarul era un loc în care normele sociale și respectul reciproc reprezentau o temelie pentru traiul în comun, cunoaștere reciprocă și comunicare directă. Mulți negustori de mai multe naționalități și-au găsit în bazar spațiul de expunere și circulare a mărfii lor. Toți locuitorii

Bazarul din Tulcea înainte de demolare

Propunere proiect cu bazar modern, Tulcea 2022

În urmă cu aproape doi ani scriam în revista noastră despre Bazarul din Tulcea¹, un reper al identității urbane din perioada otomană. Mulți dintre tulcenii, printre care mă număr și eu, nici nu știau că a existat în oraș așa ceva. Bazarul din Tulcea a fost unul dintre elementele identitare ale orașului aflat în plină dezvoltare în secolul al XIX-lea. Crearea sa pe vechiul ceair a fost o inițiativă otomană și un succes comercial. „A fost cândva emblema orașului. Un fel de Turnul Eiffel pentru Paris. Construit pe la 1861 – 1866 după modelul bazarurilor orientale, cel din Tulcea,

orașului treceau pe aici pentru cumpărături sau reparații de tot felul. Negustori greci, armeni, evrei, pescari lipoveni, legumicultori și târgoveți români, vânzători de apă turci își aveau toți locul și rostul în vacarmul locului.

Conform pictorului tulcean Constantin Găvenea: „aici, între coloane, a fost prima piață a orașului, unde, în afară de localnici, veneau cu căruțele și locuitorii satelor din jur, pentru a-și vinde produsele agroalimentare. Pe sub coloane, în fața prăvăliilor, se aflau tarabe cu zaharicale și diferite mărunțișuri, tăietori de lemne, sobari, točilari, bragagii, oameni care căutau de lucru

1. Raluca Petre, 2020, „Bazarul turcesc din Tulcea în arhiva Dobrogei”. Datina, Vol.6 (78): 18-21.

2. old.primariatulcea.ro accesat în 13.05.2022

și bătrâne lipovence care vindeau semințe de floarea – soarelui și ciulini de baltă.”³

Acest bazar oriental, aproape unic în spațiul nostru românesc⁴, a dominat centrul orașului pentru aproape un secol, până la demolarea sa în anii '60 ai secolului XX. Locul devenise insalubru și s-a preferat demolarea. În noua structură inspirată de cubism, dar și de brutalism s-au păstrat unele elemente ce aminteau de arhitectura originală. Pe locul bazarului turcesc s-a construit un complex de blocuri cu spații comerciale la parter, cu un ansamblu de coloane și o rută de trecere pe sub acestea, amintind în mod sublimat de structura inițială. Este interesant de observat că până în zilele noastre tulcenii numesc această zonă „sub coloane” deși memoria originii arhitectonice nu este clară multora.

În programul de revitalizare urbană a Municipiului Tulcea este propusă și introducerea în circuitul falezei a fostei fabrici de pește Tulco. În acest moment, întreprinderea nu mai

un proiect de design urban numit „Curentul”⁵. Pe lângă această parte aproape finalizată începe să se dezvolte și proiectul care are încorporat bazarul cu niște coloane reinterpretate modern ca spațiu social, comercial și turistic pentru cei care vor să viziteze orașul dar mai ales pentru tulcenii.

Unul dintre arhitecții proiectului declara recent: „va fi o investiție deschisă, o zonă la care

Nicolae Dărăscu, Piața din Tulcea, ulei pe pânză

Carte poștală

este funcțională, a intrat în faliment și a fost cumpărată de investitori locali care au un proiect ambițios de deschidere a spațiului închis al fostei fabrici și de încorporare a sa în prelungirea celor 3.5 kilometri de faleză ce în momentul de față sunt aproape în totalitate reabilitați. Faleza Tulcei a intrat de aproape doi ani într-un proiect masiv de reajustare structurală și peisagistică, cu

vom avea acces public, o continuare – prelungire a falezei Dunării, cu spații economice, dar și culturale, cu zonă de promenadă, marină, o zonă care va înfrumuseța orașul, va atrage turiști și evenimente importante. Deci nu, nu va fi un loc închis, un resort cu barieră la intrare, un zgârie nori și niciodată, ne garantează proiectanții – ceva urât, industrial”⁶. În acest context optimist ar fi o bucurie pentru toți tulcenii să vină la bazar, să întâlnească concitadini, să stea de vorbă, să petreacă timp la terase sau printre coloanele bătrânului dar foarte tânărului bazar.

3. Constantin Găvenea, „Coloanele/ Bazarul Turcesc” în Amintiri și imagini din Tulcea de odinioară. Editura „Școala XXI” – Tulcea, 2004.

4. Conform lui Nicolae Ariton, singurul bazar similar se găsea la Lipova, în Banat, o zonă ce a avut același statut socio-administrativ ca și Dobrogea, acela de pașalâc.

5. Raluca Petre, 2022, „De la ‘Digul olandez’ la ‘Curentul’ actual”. Datina, Vol. 8 (96): 19-23.

6. infotulcea.ro accesat în 14.05.2022

Un lup de mare adevărat Comandorul Constantin Bibi Costăchescu

Alexandru CONSTANTINESCU

Submarinul „Delfinul” la sosirea în țară

Se împlinesc 50 de ani de la decesul comandurului Constantin V. Costăchescu, comandantul submarinului "Delfinul", o personalitate remarcabilă a marinei române.

Fiind o veche cunoștință și pot să spun acum, prieten cu cel decedat, în ciuda diferenței mari de vârstă, am depus și eu atunci o jerbă de flori la catafalcul său în biserica Sfinții Constantin și Elena, situată vis-à-vis de locuința sa din Strada Călărași nr.57.

Activitatea, studiile, acțiunile de luptă pe mare, opera matematică ale lui Bibi Costăchescu au fost consemnate cronologic și în amănunțime de comandorul Marian Moșneagu, autorul Dicționarului Marinarilor Români, exdirectorul Muzeului Marinei din Constanța, precum și de istoricul Florian Bichir în lucrarea intitulată "Corsarii uitați ai adâncurilor", o treime din această lucrare fiind consacrată submarinului "Delfinul" și comandantului acestuia, Bibi Costăchescu. Din această cauză, mă voi limita la relatarea împrejurărilor în care l-am cunoscut, lungile discuții pe care le purtam în timp ce ne plimbam pe faleză, când mi-a povestit fapte inedite din viața sa. Era prin anii 1958-1959. Eram elev în ultima clasă de liceu, faimosul liceu "Mircea cel Bătrân". Era primul an când se renunțase la sistemul rusesc de învățământ de zece ani fiind prima serie care făceam 11 ani. Se schimbaseră și programa analitică. Era prima dată când în ultima clasă de liceu s-au introdus calculul diferențial și integral și geometria analitică. Era o noutate nu numai pentru elevi, dar și pentru profesori, neobișnuiți să predea această materie pe înțelesul elevilor. Orele alocate erau puține,

iar cele 45 de minute erau insuficiente pentru ascultarea și verificarea temelor scrise de elevi și predarea noii lecții, pentru care timpul alocat era cu totul insuficient. Dacă la celelalte materii excelam, la matematică, îmi dădeam seama că sunt pe dinafară, ca să folosesc o expresie colocvială.

La orizont se profila examenul de bacalaureat.

Disperat, am mărturisit părinților mei că simt că nu pot trece examenul la matematică dacă nu mă meditez asemenea colegilor mei, care se descurcau datorită meditațiilor. Așa am ajuns să-l cunosc pe unul din cei mai faimoși meditari ai Constanței din acea vreme, comandorul și profesorul C.V. Costăchescu, numit Bibi de către cei apropiați. Părinții mei l-au abordat prin intermediul unei cunoștințe și acesta a acceptat să mă meditez la domiciliul său din str. Călărași 57, o casuță modestă, formată dintr-un antreu și două camere.

M-a surprins de la bun început simplitatea care mă înconjura, locuința modestă și omul care m-a întâmpinat, voinic, cu umeri lați, o figură de adevărat lup de mare, îmbrăcat modest, dar cu un zâmbet prietenesc, apropiat, de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea. M-a ascultat cu atenție și m-a asigurat că matematica e frumoasă și o voi studia cu plăcere.

Într-adevăr mintea mi s-a luminat, lecțiile au devenit o plăcere și, încet încet, frica de examenul de bacalaureat a dispărut. După ora de meditație, care de cele mai multe ori se prelungea până la două ore, ieșeam să ne plimbăm, prilej cu care depăna din amintirile sale marinărești.

*N. M. S. Regina Maria
și Submarinul „Delfinul”
la sosirea în port*

Bibi Costăchescu este cunoscut ca fiind singurul comandant român, care a condus submarinul Delfinul timp de peste un an. Submarinul Delfinul avea sarcina de a ataca și distruge transporturile maritime inamice executând raiduri de-a lungul și de-a latul Mării Negre, precum și misiunea de supraveghere a porturilor, a căilor de comunicații adverse și obținerea de informații. Bibi Costăchescu a fost singurul comandant român de navă cu o torpilare reușită în misiune de război. În al cincilea raid, în noiembrie 1941, a torpilat în rada portului Ialta din Crimeea o navă sovietică de 12.000 de tone reușind să se salveze de bombardamentele aviației sovietice cu grenade submarine, stând în imersiune la o adâncime de 28 de metri, și să se întoarcă cu bine la Constanța, unde a avut parte de o primire triumfală. S-a constatat mai târziu că era vorba de cargoul "Uralet", care evacua de la Odesa regimentul de aviație maritimă care bombardase Constanța și podul de la Cernavodă.

Pentru această faptă a fost decorat cu Ordinul "Mihai Viteazul", "Steaua României", "Vulturul German" și "Crucea de război germană".

Sovieticii au considerat că "Delfinul" a fost lovit și scufundat. Mulți comandanți de nave sau aviatori ruși au fost decorați pentru merite în scufundarea submarinului.

Au crezut că supraviețuirea "Delfinului" este o păcăleală a românilor, dar mai târziu s-au convins că ei s-au păcălit. "Delfinul" s-a întors din ultima patrulare în timpul căderii Sevastopolului. Ulterior, submarinul a fost andocat la Corabia, pentru reparații. După capitularea de la 23 august 1944, submarinul a

fost dus la Giurgiu, unde la 15 septembrie, după ocuparea portului de către sovietici aceștia au descoperit cu stupeoare că "Delfinul" era întreg și nevătămat. Submarinul a fost rechiziționat de ruși ca și întreaga flotă română. Comandanții și ofițerii români au fost luați prizonieri și tratați cu brutalitate de către sovietici. Unul dintre cei mai vânați a fost comandorul Costăchescu, care însă a stat ascuns un timp, protejat de cea care mai târziu i-a devenit soție.

Dar ascunzătoarea a fost descoperită și comuniștii l-au dat pe mâna rușilor. Contrar așteptărilor, aceștia l-au tratat cu mult respect. Au căutat să profite de experiența și cunoștințele lui precum și de calitatea sa de matematician cu aplicații în navigație.

După întoarcerea în țară a fost degradat și scos la pensie, considerat ca o reminiscență a vechiului regim, legionar și dușman al poporului. În urma cercetărilor efectuate de organele de securitate nu s-a constatat nimic care să susțină aceste acuzații. Nu a fost nici legionar, nici agent sovietic, nici colaborator al securității. A fost doar un ofițer care și-a făcut datoria. Totuși a continuat să fie urmărit și persecutat. Fiind șomer și-a folosit cunoștințele de matematician și a început să dea meditații, devenind în scurt timp foarte cunoscut în Constanța pentru abilitățile sale de a preda matematica pe înțelesul tuturor. Treptat, teroarea comunistă exercitată asupra elitelor din vechiul regim a slăbit considerabil, astfel încât autoritățile comuniste au hotărât să pună în valoare capacitatea de mare matematician a comandorului Costăchescu, care din soldat a redevenit, de această dată comandant de rangul

1, după sistemul sovietic, echivalentul gradului de comandor și profesor universitar la Institutul de Marină.

Voi menționa câteva titluri din opera matematică a lui Bibi Costăchescu, operă care este unică datorită aplicării matematicii în navigație.

„Trigonometria pătratică sferică. Contribuții la problema lansării de torpile,” „Teoria compasului magnetic”, „Contribuții la problema lansării torpilelor,” „Generalizarea unei probleme de cinematică aeronavală. Identificarea unui astru necunoscut când se cunosc unghiurile a

doi aștri cunoscuți,” „Identificarea stelelor cu opt jaloane” și lista ar mai putea continua cu multe titluri, care demonstrează unicitatea și originalitatea cercetărilor sale.

Poate că ar fi indicată editarea unei culegeri care să conțină întreaga operă matematică a acestui om deosebit, operă care nu merită să cadă în uitare.

Pentru mine, comandorul și profesorul C.V Costăchescu pe care, fiindu-i prieten, am și eu dreptul de a-l numi Bibi, rămâne una din personalitățile emblematice pe care le-am întâlnit în cursul vieții.

Recenzie

Omul dintre două lumi

Marina CUȘA

Diana Dobrița Bâlea, Recent premiată de USR

Prin *Omul dintre două lumi* (Ex Ponto, Constanța, 2017), Diana Dobrița Bâlea, prozatoare instalată confortabil în specia romanului (a mai semnat *Iubirea urcă muntele*, *Îngerul Linei*, *Dragoste și război*), abordează într-o manieră personală mai vechea temă a cunoașterii lumii prin iubire. Trama epică are drept ax motivul inițierii, în jurul căruia pivotează nenumărate întâmplări miraculoase, ce dau aspectul de

roman –basm ancorat în lumea de superstiții și credințe folclorice a Dobrogei dunărene.

Cei care suportă în text inițierea sunt Călin, tânăr din satul Gârliciu –satul autoarei înseși – și iubita acestuia, studenta la medicină Ileana, orășeancă ajunsă întâmplător în mediul rural, de care va rămâne pentru totdeauna legată. Ca și unii eroi ai lui Vasile Voiculescu, Călin e un om fantastic ce trăiește în comuniune totală cu natura fluviului. „Prințul Dunării” stă la taifas cu șacalii, prinde în palmă o frunză căzătoare pentru a-i îmblânzi suferința morții, „cunoaște toate graiurile din natură, e prieten cu tot ce mișcă pe lumea asta”. Într-o noapte magică, cea de Sânziene, va dispărea însă din viața proaspetei sale iubite, spre a urma în pădure un șarpe uriaș, alături de care va sta timp de șapte ani, cifră dragă basmelor, dar și poemului eminescian Călin(file din poveste), la care s-a gândit desigur și autoarea. Relația sa de durată mitică cu șarpele-balaur e ocultată de eul narator, care nu ne spune în ce a constatat inițierea lui Călin, cel care părea să dețină de la început adevărurile fundamentale, dar ne prezintă în schimb inițierea Ilenei sub îndrumarea iubitului său, care o urmărește mai mult din umbră. Precum

Andronic din celebra nuvelă *Șarpele* a lui Mircea Eliade, tânărul o face pe iubită să descopere dimensiunea paradisiacă a lumii, să transgreseze prin cunoașterea superioară a dragostei limitele de timp și de spațiu. O minunată lecție a sa este cea în care o ajută pe fată să vadă scena intimă din cuibul a două prigori, ea simțind și auzind tot ce își spun păsările și înțelegând astfel forța iubirii de principiu alcătuitoare al universului. Învățătura mentorului Călin îi e subliniată fetei de propria mamă, în călătoria spre rai făcută de cei doi îndrăgostiți. Emoționanta întâlnire e prilejul transiterii de la mamă la fiică a unei cosmologii fundamentate pe datoria omului de a face binele, gnoză edificatoare pentru fata aflată la o cumpănă a vieții și frământată de întrebări: „Doar răul naște rău. E legea universului. Oricât am crede că e altfel, va veni momentul care să confirme regula. Niciun rău nu va fi nepedepsit, după cum niciun bine nu va fi vreodată neluat în calcul”.

Un alt aspect interesant al romanului *Omul dintre două lumi* este imaginația spațiului, de care dă dovadă Diana Dobrița Bîlea. Iarăși ca în basm, trecerile dintre lumea de aici și cea de dincolo se fac firesc, iar popasurile protagoniștilor sunt cât se poate de neașteptate. De la împrejurimile modeste ale satelor Gârliciu și Dăieni, puse în legătură de podul plutitor al lui Călin, diegeza ne poartă prin pădurea parcă vrăjită în care „Năluca” își caută iubitul, la cupola transparentă de pe fundul Dunării, în care sunt prinse sufletele înecaților, la apele lacului Razelm, la grotele și tunelurile subterane prin care mirii ajung în

fluviul de sub alt lac, întâlnind apa primordială a Geei, potrivită ritualului nupțial. Un spiriduș loci este în carte *Somnia*, peștele uriaș ce stăpânește malul dunărean și care fie o ajută, fie o dușmănește pe Ileana, ca pe o rivală în dragostea pentru Călin. Toate cele relatate până acum evidențiază aptitudinile scriitoarei pentru proza fantastică și ne fac să credem că ne va oferi și alte lucrări notabile de această factură.

Pe de altă parte, a vorbi despre romanul Dianei Dobrița Bîlea înseamnă și capacitatea ei de a contura o lume particulară, a Dobrogei dunărene, cu un farmec și o vitalitate estetică incontestabile. Autoarea îi scoate la lumină cu afecțiune și cu nostalgia celei care s-a rupt de matca satului, credințele, superstițiile, unele obiceiuri, în pagini care întrețin interesul lecturii. Ne vin în minte cele referitoare la caloian sau la credința că sfântul Ilie împarte din rai mere, însă doar copiilor ale căror mame s-au abținut să mănânce apetisantul fruct, până la data de 20 iulie. Reconstituirea lumii folclorice e făcută convingător, scriitoarea raliindu-se tematic prozatorilor actuali ai Dunării, dintre care îi putem aminti pe Ovidiu Dunăreanu, Paul Sârbu, Gheorghe Postelnicu sau Vasile Mizdrea.

Pe lângă cele semnalate în aceste proaspete note de lectură, naturalețea dialogului, dominant în scriitură, folosirea abilă atât a registrului colocvial, cât și a celui poetic, ce nu devine niciodată excesiv, fac din roman o lectură plăcută și atractivă pentru iubitorii de „întâmplări dincolo de fire”.

(Actualitatea literară, Nr.72, Anul VIII, iunie 2017)

Foto: Asan ARTUR

Foto: Adrian NICOLA